journal of Future Cities vision
Winter 2024. Vol 5. Issue 20
ISSN (Print): 2783-0780- ISSN (Online): 2783-0780
Journal Homepage: https://www.jvfc.ir/

Recognizing the dimensions and components of urban livability with using Meta-Synthesis approach

MohadmmadReza Kalantar[1], maryam Daneshvar[2], Seyyed Moslem Seyyedolhosseini[3], Alireza Bandarabad[4]

1. PhD Candidate in Urban Planning, Department of Urban Planning, Mashhad City Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Urban Planning, Mashhad City Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.
3. Professor, Department of Urban Planning, Mashhad City Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.
4. Associate Professor, Department of Urban Planning, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

ARTICLEINFO

Research Paper

Article history:

Received: 2024/01/26

Accepted: 2024/05/08

Published online: 2024/12/20

Keywords: *Recognizing, Livability, Meta-Synthesis, MAXQDA, Coding*

Abstract

In recent decades, with the emergence of new urban issues and problems, livability has been introduced as a guide to minimize social, economic, physical, environmental, and other issues and problems. Accordingly, the present study aims to identify the dimensions and components of urban livability using a meta-synthesis approach. This study is applied-developmental in terms of its objective and employs a qualitative methodology with an emphasis on the meta-synthesis qualitative method. The tools for data collection were library and documentary methods, and its statistical population includes all livability and urban livability studies from 2012 to 2023. The initial articles extracted from database searches totaled 143, of which 30 were excluded due to publication year, 23 were excluded based on title, and after final screening of the remaining articles based on the KESP control checklist and their scoring, 27 articles were selected as the final articles for evaluation and coding and were coded using MAXQDA software version 2020. In the present study, 208 codes were identified and extracted in the form of 34 concepts and 7 categories, including social, economic, infrastructural, functional, physical-spatial, environmental, and managerial categories. It is noteworthy that the highest frequency and emphasis in the reviewed studies was on the urban infrastructure dimension with 317 code frequencies, and the lowest was on the functional dimension with 42 codes. Therefore, it is recommended that future studies focus on explaining livability indicators and criteria based on local conditions and context and conduct a thorough examination of other dimensions of urban livability.

Citation: MohadmmadReza Kalantar, maryam Daneshvar, Seyyed Moslem Seyyedolhosseini, Alireza Bandarabad. (2024). **Recognizing the dimensions and components of urban livability with using Meta-Synthesis approach** , Journal of Future Cities vision, 5(20), 81-104.

© The Author(s). Publisher: Iranian Geographical Association

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

journal of Future Cities vision
Winter 2024. Vol 5. Issue 20
ISSN (Print): 2783-0780- ISSN (Online): 2783-0780
Journal Homepage: https://www.jvfc.ir/

References

livability: a scoping review. Cities & Health. doi:https://doi.org/10.1080/23748834.2023.2202894
- Einifar, A., Madani, R., Judd, B., & Jalili, M. (2019). The physical factors affecting the social livability of gated communities: a case study of gated communities in Tehran. International Journal of Architectural Engineering & Urban Planning, 29(2), 127-139. doi:10.22068/ijaup.29.2.127
- Elsawy, A. A., Ayad, H. M., & Saadallah, D. (2019). Assessing livability of residential streets – Case study: El-Attarin, Alexandria, Egypt. Alexandria Engineering Journal, 58, 745-755.
- Elshatar, A., Abusaada, H., Tarek, M., & Afifi, S. (2022). Designing the Socio-Spatial Context Urban Infill, Liveability, and Conviviality. Built Environment .
- Federman, Y. (2018). Neighbourhood Liveability and Active modes of transport The city of Amsterdam. Nijmegen: Radboud University Nijmegen.
- Giap, T. K., Thye, W. W., & Aw, G. (2014). A new approach to measuring the liveability of cities: the Global Liveable Cities Index. World Review of Science, Technology and Sustainable Development, 11(2), 176-196. doi:https://doi.org/10.1504/WRSTSD.2014.065677
- Gieling, J. A. (2018). A place for life or a place to live Rethinking village attachment, volunteering and liveability in Dutch rural areas. Groningen: University of Groningen.
- Greenbaum, S. C. (2020). Who can afford a 'livable' place? The part of living global rankings leave out. International Journal Of Urban Sustainable Development. doi:https://doi.org/10.1080/19463138.2020.1812076
- Hegazy, I. R. (2020). The quality of life between theory and implementation in Egypt: The case of Al-Rehab City, Egypt. Ain Shams Engineering Journal. doi:https://doi.org/10.1016/j.asej.2020.09.010
- Kaal, H. (2011). A conceptual history of livability Dutch scientists, politicians, policy makers. City, 533-547.
- Kashef, M. (2016). Urban livability across disciplinary and professional boundaries. Frontiers of Architectural Research, 5(2), 239-
Adam, M., Ghafar, N. A., Ahmed, A., & Nila, K. (2017). A Systematic Review on City Liveability Global Research in the Built Environment: Publication and Citation Matrix. Journal of Design and Built Environment, 62-72. doi:https://doi.org/10.22452/jdbe.sp2017no1.6
- Akanmu, A. A., Gbadamosi, T. K., & Omole, F. K. (2022). The Nexus between city livability and transportation in Lagos Metropolis, Nigeria. Logistics, supply chain, sustainability and global challenges, 13(1), 1-18. doi:10.2478/jlst-2023-0001
- Akbari, N., Moayedfar, R., & Khondabi, F. M. (2018). Analyzing Livability in the Distressed Areas of Isfahan City with an Emphasis on City Development Strategy. Urban Economics and Management, 37-54.
- Ali, A. S., & Baper, S. Y. (2023). Assessment of Livability in Commercial Streets Via Placemaking. Sustainability.
- Almashhour, R., & Samara, F. (2022). Evaluating Livability Perceptions: Indicators to Evaluate Livability of a University Campus. Sustainability.
- Appleyard, B., Riggs, W., & Stanton, J. (2023). Designing Transportation And Land Use Coordination: Frameworks For Measuring, Understanding, And Realizing Sustainability, Livability, And Equity. Local Environment, 1-16. doi:doi.org/10.1080/13549839.2022.2162026
- Baig, F., Rana, I. A., & Talpur, M. H. (2019). Determining Factors Influencing Residents Satisfaction Regarding Urban Livability in Pakistan. International Journal of Community Well-Being. doi:https://doi.org/10.1007/s42413-019-00026-w
- Boeing, G., Church, D., Hubbard, H., Mickens, J., & Rudis, L. (2014). LEED-ND and Livability Revisited. Berkeley Planning Journal, 27, 31-55.
- Dimmick, A., Walter, R., Collins, H., & Ware, J. (2024). Monon neighborhood livability study. Local Development & Society, 12, 1-33.
- Doost Mohammadian , H., & Rezaie, F. (2019). Sustainable Innovative Project Management: Response to Improve Livability and Quality of Life:Case Studies: Iran and Germany. inventions, 4(59), 1-19.
- Dsouza, N., Carroll-Scott, A., Bilal, U., Headen, I. E., Reis, R., & Martinez-Donate, A. P. (2023). Investigating the measurement properties of

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

journal of Future Cities vision
Winter 2024. Vol 5. Issue 20
ISSN (Print): 2783-0780- ISSN (Online): 2783-0780
Journal Homepage: https://www.jvfc.ir/

As A Case. Copenhagen: Aalborg University Copenhagen.
- Mushtaha, E., Alsyouf , I., Al Labadi, L., Hamad, R., Khatib, N., & Al Mutawa, M. (2020). Application of AHP and a mathematical index to estimate livability in tourist districts: The case of Al Qasba in Sharjah. Frontiers of Architectural Research. doi:https://doi.org/10.1016/j.foar.2020.04.001
- Pacione, M. (2003). Urban environmental quality and human wellbeing—A social geographical perspective. Landscape and Urban Planning, 19-30. doi:10.1016/S0169-2046(02)00234-7
- Pan , L., Zhang, L., Qin, S., Yan, H., Peng, R., & Li, F. (2021). Study on an Artificial Society of Urban Safety Livability Change. International Journal of Geo-Information, 10(70). doi:https://doi.org/10.3390/ijgi10020070
- Parker, J., & Simpson, G. D. (2018). Public Green Infrastructure Contributes to City Livability: A Systematic Quantitative Review. Land, 7(4), 1-26. doi:https://doi.org/10.3390/land7040161
- Paul, A., & Sen, J. (2018). Livability assessment within a metropolis based on the impact of integrated urban geographic factors (IUGFs) on clustering urban centers of Kolkata. Cities, 74, 142-150. doi:https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.11.015
- Polloni, S. (2019). Traffic calming and neighborhood livability: Evidence from housing prices in Portland. Regional Science and Urban Economics, 74, 18-37. doi:doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2018.11.004
- Ruggeri, D., Harvey, C., & Bosselmann, P. (2018). Perceiving the Livable City. Journal of the American Planning Association, 84, 250-262. doi:10.1080/01944363.2018.1524717
- Ruth, M., & Franklin, R. S. (2014). Livability for all? Conceptual limits and practical implications. Applied Geography, 49, 18-23. doi:http://dx.doi.org/10.1016/j.apgeog.2013.09.018
- Sanguinetti, T. (2017). Reaching Livability: Designing Accessible Cities For All. Newfoundland: Memorial University Of Newfoundland.
- Satu, S. A., & Chiu, R. L. (2017). Livability In Dense Residential Neighbourhoods Of Dhaka. Housing Studies. 253. doi:https://doi.org/10.1016/j.foar.2016.03.003
- Keceli , A. (2012). Effects Of Rapid Urbanization On Livability In Turkish Cities: A Case Study Of Denizli. Oklahoma: University Of Oklahoma.
- Khorasani, M., & Zarghamfard, M. (2017). Analyzing the Impacts of Spatial Factors on Livability of Peri-Urban Villages. Social Indicators Research, 693-717. doi:10.1007/s11205-016-1546-4
- Kutty, A. A., Wakjira, T. G., Kucukvar, M., Abdella, G. M., & Onat, N. C. (2022). Urban resilience and livability performance of European smart cities: A novel machine learning approach. Journal of Cleaner Production.
- Lee, K.-Y. (2021). Factors Influencing Urban Livability in Seoul, Korea: Urban Environmental Satisfaction and Neighborhood Relations. (S. Kabisch, Ed.) social sciences, 10(4), 1-14. doi:doi.org/10.3390/socsci10040138
- Li, C. (2013). Liveability of high-rise housing estates - Case studies in the inner city of Tianjin, China. Cardiff: Cardiff University.
- Long, Y., Wu, Y., Huang, L., Aleksejeva, J., Iossifova, D., Dong, N., & Gasparatos, A. (2024). Assessing urban livability in Shanghai through an open source data-driven approach. urban sustainability, 4(7), 1-14.
- Lowe, M., Whitzman, C., Badland, H., Davern, M., Aye, L., Hes, D., . . . Giles-Corti, B. (2015). Planning Healthy, Liveable and Sustainable Cities: How Can Indicators Inform Policy? Urban Policy and Research, 33(2), 131-144.
- Mahanta, A., & Borgohain, P. (2022). Urban livability and contextual uncertainties: An assessment of livability through the lens of urban dwellers in Guwahati, India. Journal of Infrastructure, Policy and Development, 6(1), 1-25. doi:10.24294/jipd.v6i1.1395
- Mahmoudi, M., Ahmad, F., & Abbasi, B. (2015). Livable streets: The effects of physical problems on the quality and livability of Kuala Lumpur streets. Cities, 43, 104-114.
- Martínez-Bravo, M. d., Martínez-del-Río, J., & Raquel Antolín-Lopez, R. (2019). Trade-offs among urban sustainability, pollution and livability in European cities. Journal of Cleaner Production, 224, 651-660.
- Mateos, A. G., & Kulasingam, T. (2017). Conceptualization Of Liveability Using Rambøll

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

journal of Future Cities vision
Winter 2024. Vol 5. Issue 20
ISSN (Print): 2783-0780- ISSN (Online): 2783-0780
Journal Homepage: https://www.jvfc.ir/

doi:https://doi.org/10.1016/j.scs.2017.10.034
- Teo, S. (2014). Political tool or quality experience? Urban livability and the Singaporean state's global city aspirations. Urban Geography, 916-937.
- Vavrova, M., & Chang, C. M. (2019). Incorporating Livability into Transportation Asset Management Practices through Bikeway Quality Networks. Environment, Planning, and Climate Change, 2673(4), 407-414. doi:10.1177/0361198119840610
- Wey, W.-M., & Huang, J.-Y. (2018). Urban sustainable transportation planning strategies for livable City's quality of life. Habitat International, 82, 9-27. doi:10.1016/j.habitatint.2018.10.002
- Zhan, D., Kwan, M.-P., Zhang, W., Fan, J., Yu, J., & Dang, Y. (2018). Assessment and determinants of satisfaction with urban livability in China. Cities. doi:https://doi.org/10.1016/j.cities.2018.02.025
- Zhu, L., Guo, Y., Zhang, C., Meng, J., Ju, L., Zhang, Y., & Tang, W. (2020). Assessing Community-Level Livability Using Combined Remote Sensing and Internet-Based Big Geospatial Data. remote sensing, 12. doi:10.3390/rs1224402.
doi:https://doi.org/10.1080/02673037.2017.1364711
- Sepe, M. (2017). Placemaking, livability and public spaces. Achieving sustainability through happy places. The Journal of Public Space, 2(4), 63-76. doi:10.5204/jps.v2i4.141
- Shabanzadeh Namini , R., Loda, M., & Meshkini, A. (2020). SWOT Analysis And Developing Strategies For The Realisation Of Urban Livability In Tehran. INTERNATIONAL JOURNAL OF URBAN SUSTAINABLE DEVELOPMENT. doi:https://doi.org/10.1080/19463138.2020.1827412
- Stanislav, A., & Chin, J. T. (2019). Evaluating livability and perceived values of sustainable neighborhood design: New Urbanism and original urban suburbs. Sustainable Cities and Society.
- Szibbo, N. A. (2015). Livability and LEED-ND: The Challenges and Successes of Sustainable Neighborhood Rating Systems. Berkeley: University of California, Berkeley.
- Tapsuwan, S., Mathot, C., Walker, L., & Barnett, G. (2018). Preferences for sustainable, liveable and resilient neighbourhoods and homes: A case of Canberra, Australia. Sustainable Cities and Society, 37, 133-145.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

نوع مقاله: پژوهشی

فصلنامه چشم انداز شهرهای آینده
www.jvfc.ir
دوره پنجم، شماره چهارم، پیاپی (۲۰)، زمستان ۱۴۰۳
صص ۱۰۴-۸۱

بازشناسی ابعاد و مولفه های زیست پذیری شهری با بهره‌گیری از رویکرد فراترکیب[1]

محمدرضا کلانتر : دانشجوی دکتری، گروه شهرسازی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.
مریم دانشور : استادیار، گروه شهرسازی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.[2]
سیدمسلم سیدالحسینی : استاد، گروه شهرسازی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.
علیرضا بندر آباد : دانشیار، گروه شهرسازی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۳۱

چکیده

در دهه‌های اخیر هم‌زمان با پدیدار شدن مسائل و مشکلات جدید شهری، زیست پذیری به‌عنوان یک راهنما به‌منظور حداقل سازی مسائل و مشکلات اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، محیط زیستی و .... مطرح‌شده است. بر همین اساس پژوهش حاضر بر آن است تا ابعاد و مؤلفه‌های زیست پذیری شهری را با استفاده رویکرد فراترکیب مورد بازشناسی قرار دهد. پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی - توسعه‌ای و روش‌شناسی آن کیفی با تأکید بر روش کیفی فراترکیب است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای و اسنادی بوده و جامعه آماری آن دربردارنده تمامی پژوهش‌های زیست پذیری و زیست پذیری شهری حدفاصل سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۲ می‌باشد. مقالات ابتدایی مستخرج از جست‌وجو در پایگاه‌های داده ۱۴۳ مقاله بوده که تعداد ۳۰ مقاله حذف به دلیل سال انتشار، ۲۳ مقاله حذف از لحاظ عنوان و طی پالایش نهایی مقالات باقی‌مانده بر اساس چک‌لیست کنترل کسپ و امتیازدهی آنان، ۲۷ مقاله به‌عنوان مقالات نهایی جهت ارزیابی و کدگذاری انتخاب شده و توسط نرم افزار مکس کیودا نسخه ۲۰۲۰ کدگذاری شدند. در پژوهش حاضر تعداد ۲۰۸ کد در قالب ۳۴ مفهوم و ۷ مقوله ازجمله مقولات اجتماعی، اقتصادی، زیرساختی، عملکردی، کالبدی-فضایی، محیط زیستی و مدیریتی شناسایی و استخراج گردید. لازم به ذکر است بیشترین فراوانی و تأکید در پژوهش‌های موردبررسی بر بعد زیرساخت شهری با ۳۱۷ فراوانی کد بوده و کمترین آن بر بعد عملکردی با ۴۲ کد می‌باشد. لذا توصیه می‌گردد در پژوهش‌های آتی اقدام به تبیین شاخص‌ها و معیارهای زیست پذیری بر اساس شرایط بومی و زمینه‌ای و نیز تمرکز جدی بر روی سایر ابعاد زیست پذیری شهری صورت گرفته و مورد واکاوی مجدد قرار گیرد.

واژگان کلیدی: زیست پذیری، فراترکیب، مکس کیودا، کدگذاری، بازشناسی

---

۱ - این مقاله مستخرج از رساله دکترای نویسنده اول با عنوان «تحلیل الگوی توسعه میان افزای اراضی شهری با مالکیت وقفی با تاکید بر رویکرد زیست پذیری (مطالعه موردی : اراضی آستان قدس رضوی در شهر مشهد)» با راهنمایی سرکار خانم دکتر مریم دانشور و جناب آقای دکتر سیدمسلم سیدالحسینی و با مشاوره جناب آقای دکتر علیرضا بندرآباد در گروه شهرسازی دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد در حال انجام است، می باشد.

۲- نویسنده مسئول : (۰۹۱۵۳۲۵۶۷۳۷) m.daneshvar@srbiau.ac.ir

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

مقدمه

در حال حاضر شهرنشینی به رویدادی پیشتاز و غالب در کشورهای جهان تبدیل‌شده است به‌طوری‌که سهم جهانی جمعیت ساکن در مناطق شهری در سال ۲۰۱۹ به ۵۵,۷ درصد رسیده که پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۵۰ به ۶۸ درصد یعنی در حدود ۶,۷ میلیارد نفر برسد (Kutty and et al, 2022). از سوی دیگر، شهرها به تدریج به محیط‌های اصلی برای زندگی و کسب‌وکار تبدیل می‌شوند. این محیط‌ها با چالش‌هایی همچون تخریب شدید، آلودگی صوتی، پراکندگی شهرها، کاهش کیفیت محیط شهری و افزایش جمعیت مواجه هستند. بنابراین، در سال‌های اخیر تلاش‌های زیادی برای اتخاذ رویکردهایی به منظور ایجاد فضاهای مناسب برای سکونت انسان‌ها در شهرها در سطح جهانی برای کاهش مشکلات رو به رشد شهرنشینی انجام شده است. یکی از این رویکردها زیست‌پذیری است که به یک کلید واژه در توسعه شهری تبدیل شده است. جوامع شهری می‌توانند با ایجاد محیط‌های فراگیر به زیست‌پذیری دست یابند، بنابراین، زیست‌پذیری یا کیفیت زندگی در شهر بسیار اهمیت یافته است (Elshatar and et al, 2022). در سال‌های اخیر، با گسترش الگوهایی مانند توسعه پایدار و توسعه پایدار شهری، مفهوم و ایده افزایش کیفیت زندگی که به زیست‌پذیری بیشتر شهرها منجر می‌شود، در برنامه‌ریزی شهری مورد توجه قرار گرفته است. اما باید به این نکته توجه کرد که "زیست‌پذیری" برابر با "استاندارد زندگی" نیست. زیست‌پذیری شاخصی برای رونق اقتصادی نیست، بلکه با در نظر گرفتن پیشینه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، شرایط مطلوب شهری را برای جامعه توصیف می‌کند. با درک این ویژگی‌های زمینه‌ای، می‌توانیم بهترین و مؤثرترین الگوی توسعه مناسب برای جامعه را ارائه دهیم و از منابع بهینه استفاده کنیم تا نیازهای جامعه را برآورده سازیم (Hegazy,2020). همچنین، زیست‌پذیری شامل طیف گسترده‌ای از نیازهای انسانی، از غذا و امنیت گرفته تا زیبایی، نمادهای فرهنگی و احساس تعلق به گروه یا مکان خاص است (ثاقبی و همکاران، ۱۴۰۱). با این حال، اصطلاح "زیست‌پذیری" دارای تعریف جهانی نیست و هیچ تعریف دقیقی از آن وجود ندارد. این اصطلاح مبهم در نشریات دانشگاهی و نوشته‌های حرفه‌ای مختلف با تفاسیر گوناگون به کار رفته است و نمی‌توان یک نظریه واحد برای آن در نظر گرفت، زیرا هر مکان دارای پویایی‌ها و ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی منحصر به فرد است. بنابراین، استانداردهای زیست‌پذیری از مکانی به مکان دیگر متفاوت است. همچنین، زیست‌پذیری مفهومی چندمنظوره است که شامل نیازهای گسترده انسان از رفاه فیزیکی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی در مناطق شهری می‌شود و در تلاش است انتظارات ساکنان را برآورده سازد (Mahanta & Borgohain, 2022). برای فهم بهتر زیست‌پذیری، باید آن را در کنار مفهومی مشابه مانند پایداری در نظر گرفت. با این حال، باید پذیرفت که پایداری مفهومی دست‌نیافتنی است که فهم آن برای افراد دشوار بوده و اجرای آن در برنامه‌ریزی محلی چالش‌برانگیز و در درازمدت ممکن است. اما زیست‌پذیری به زمان حال مرتبط است و گرایش به محلی شدن دارد. از آنجا که استانداردهای سنجش زیست‌پذیری نه‌تنها از کشوری به کشور دیگر، بلکه از شهری به شهر دیگر متفاوت است، سنجش آن سریع‌تر و ملموس‌تر به نظر می‌رسد و بنابراین دست‌یافتنی‌تر است. ایجاد همستان‌های زیست‌پذیر به جای همستان‌های پایدار در حوزه اختیارات تشکیلات محلی، برنامه‌ریزان، معماران، سیاست‌گذاران و سرمایه‌گذاران است تا محیطی فراهم کنند که نیازها و آرزوهای مردم را منعکس کند (Ruth and Franklin, 2014). با این وجود، سازمان‌ها در همه جا توسعه می‌یابند تا جوامع زیست‌پذیرتری ایجاد کنند. هدف سیاست‌های عمومی افزایش زیست‌پذیری شهرها است. روزنامه‌نگاران، سیاستمداران و مفسران به طور مداوم درباره مفهوم زیست‌پذیری و اینکه کدام مکان‌ها زیست‌پذیر هستند و کدام نیستند، بحث می‌کنند. سازمان‌های خبری، اندیشکده‌ها، دانشگاهیان و دیگران رتبه‌بندی‌هایی تهیه می‌کنند تا دقیقاً نشان دهند کدام شهرها زیست‌پذیر و کدام غیرقابل‌زیست هستند (Kaal, 2011). ازاین‌رو دانستن این موضوع که چه مؤلفه‌هایی بیشترین نقش در زیست پذیری شهرهای ایران را دارا می‌باشند امری ضروری و مهم بوده تا بتوانیم بفهمیم کدام‌یک از مؤلفه‌های زیست پذیری در شهرهای ما نقش پررنگی داشته تا اقدام به ارتقاء آن‌ها نموده و سایر مؤلفه‌هایی که در وضعیت نامناسبی قرار دارند را نیز به سطح مطلوب و قابل قبولی برسانیم.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

۱- مبانی نظری

۱-۱- زیست پذیری

واژه زیست پذیری معادل کلمه لاتین Livability است. تلاش برای زیست پذیری در حال حاضر یک مسئله کلیدی شهری در سراسر جهان است به‌نحوی‌که آلمانی‌ها در مورد "کیفیت زندگی[۳]" صحبت می‌کنند، سوئدی‌ها آن را "زنده‌بودن[۴]" می‌نامند، هلندی‌ها از "زیست پذیری[۵]" صحبت کرده درحالی‌که انگلیسی‌ها و آمریکایی‌ها از اصطلاح "زیست پذیری[۶]" استفاده می‌کنند. به گفته هاوی[۷]، اصطلاح "زیست پذیری" در زبان آمریکایی از رواج گسترده‌ای برخوردار است (Kaal, 2011). پیشینه و خواستگاه زیست‌پذیری دارای روایات متعددی است. شاید بتوان گفت که اولین روایت مربوط به ایده زیست‌پذیری در اوایل قرن ۱۹ و الهام گرفته از باغ‌شهر ابنزر هاوارد است. پس از جنگ جهانی دوم (از ۱۹۴۵ به بعد)، این ایده بر ایجاد محیط‌های زندگی سالم و راحت تمرکز یافت(Akanmu and et al, 2022). در سال‌های ۱۹۷۶ تا ۱۹۹۶، تلاش‌ها بیشتر به سمت ساخت و حفاظت از سکونتگاه‌های انسانی با رویکرد توسعه پایدار زیست‌محیطی رفت و کشورها تشویق به ایجاد شهرهای قابل زیست شدند. در سال‌های اخیر، این نظریه عمیق‌تر و جامع‌تر شده است (Pan and et al, 2021). روایت دوم را می‌توان بر اساس دیدگاه ماتئوس و کولاسینگام[۸](۲۰۱۷) دریافت نمود، جایی که رد پای اولیه مفهوم زیست‌پذیری در دهه ۱۹۵۰ میلادی به جغرافیای روستایی هلند بازمی‌گردد. زمانی که روستاییان نسبت به زندگی شهری احساس عقب‌ماندگی داشتند و تمایل داشتند تا سبک زندگی مدرن را مانند شهرها تجربه کنند. زیست‌پذیری در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ میلادی با ارزش‌های پسا مادی‌گرایی مرتبط شد، که تأکید بر رفع نیازهای مادی مانند امنیت، معیشت و مسکن داشت. در این دوره، زیست‌پذیری با تأکید بر تجملات مادی در جامعه مصرف‌گرا و جنبش‌های اجتماعی شهری برای مقابله با سیاست‌های شهری افراطی شناخته شد. پس از بحران‌های نفتی دهه ۱۹۷۰، زیست‌پذیری به سمت ایجاد شهرهای دوستدار محیط‌زیست حرکت کرد و به علاقه‌ای سیاسی و حرفه‌ای تبدیل شد، تا جایی که در سال ۱۹۸۵ اجلاس بین‌المللی ساخت شهرهای زیست‌پذیر برگزار شد. از دهه ۲۰۰۰ به بعد، زیست‌پذیری به سمت پایداری حرکت کرده و ابعاد اجتماعی پایداری نسبت به ابعاد اقتصادی و زیست‌محیطی اهمیت بیشتری پیدا کرده است، و روابط انسان و محیط اجتماعی برجسته‌تر شده است (Mateos and Kulasingam, 2017).

در نهایت باید گفت در سومین روایت در دهه ۱۹۷۰، زیست‌پذیری به اصطلاحی رایج در ادبیات شهرسازی و موضوعی مهم در گفتمان شهری بدل گشت (Kaal, 2011). این مفهوم توسط گروه‌های مختلف شهری به کار گرفته شد و هر گروه تفسیر خاص خود را از آن داشتند که عمدتاً این مفهوم برای ارتقاء گزینه‌های چند عملکردی حمل‌ونقل در خیابان‌های شهری و استفاده از حمل‌ونقل غیر موتوری مورد استفاده قرار می‌گیرد (Vavrova and Chang, 2019).

امروزه زیست پذیری به یک مفهوم محبوب و چالش‌برانگیز تبدیل شده است، به‌طوری‌که در بسیاری از چارچوب‌های جهانی مانند اهداف توسعه پایدار سازمان ملل، دستور کار نوشهرگرایی و جنبش شهرهای سالم سازمان جهانی بهداشت و همچنین در زمینه‌های مختلف از جمله توسعه شهری، اقتصاد، پایداری و جامعه‌شناسی مورد بررسی قرار گرفته است (Dsouza and et al, 2023) و در رسانه و مطبوعات با سهولت غیرقابل انتقاد و منظم فزاینده‌ای استفاده می‌شود و محققان و توسعه‌دهندگان و دست‌اندرکاران شهری از این اصطلاح به‌طور اتفاقی برای توصیف ارزش شهری مطلوب استفاده می‌کنند (Greenbaum, 2020). علی‌رغم رواج یافتن اصطلاح «زیست‌پذیری» در حوزه‌ی شهرسازی، تعریف واحدی از آن وجود ندارد و قابلیت تفسیرهای گوناگون و پیچیده‌ای را داراست (Lee, 2021). محققان و پژوهشگران اغلب زیست‌پذیری را بر اساس ابزار و فرهنگ رشته‌های تخصصی خود تعریف می‌کنند. در مقابل، برنامه‌ریزان زیست‌پذیری را از طریق استراتژی‌هایی مانند مقیاس کاربری زمین، اندازه بلوک‌ها، منطقه‌بندی، سازمان‌دهی

3. Lebensqualita¨t
4. livskraftighet
5. leefbaarheid
6. liv(e)ability
7. Hovey
8. Mateos and Kulasingam

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

سیستم‌های شهری، پویایی و تحرک، پیاده‌مداری، اتصال مکان‌ها و انتخاب‌های حمل‌ونقل توضیح می‌دهند. معماران نیز زیست‌پذیری را از طریق تجربه فرم‌های ساختمانی و ویژگی‌های کمی و کیفی فضاهای باز و سیستم‌های اکولوژیکی تعریف می‌کنند (Ruggeri and et al, 2018). از آنجایی که تعاریف و مفاهیم مربوط به زیست‌پذیری نشان می‌دهند، این مفهوم شامل دامنه وسیعی از معیارها می‌شود. براساس مفهوم‌سازی‌های متنوع از زیست‌پذیری شهری، هنوز هیچ توافقی بر روی روش اندازه‌گیری زیست‌پذیری شهری به دست نیامده است. دلیل این امر احتمالاً این است که معیارهای ارزیابی زیست‌پذیری شهری بسته به شخصیت، فرهنگ، سنت‌ها و انتظارات افراد در مکان‌های مختلف، متفاوت است (Sofeska, 2017) و به دلیل نسبی بودن مفهوم آن ممکن است در طول زمان‌های مختلف و همچنین از فرهنگی به فرهنگ دیگر متفاوت بوده و اشاره به دیدگاه فرد نسبت به محیط و ارزیابی ذهنی از کیفیت مکان داشته و علاوه بر این در نگرش‌های جدیدتر معنای دقیق آن ارتباط عمیقی با مکان، زمان، هدف ارزیابی و نظام ارزشی ارزیاب دارد (Teo, 2014). زیست پذیری در معنای عام و حقیقی خود دلالت بر حصول و دستیابی به امکان زیستن درجایی توسط فردی و یا ارائه کیفیت زندگی مناسب برای یک زندگی بهتر دارد (حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۸؛ دارویی و کشانی همدانی، ۱۴۰۱) و به گفته بیگ و همکاران [۹] (۲۰۱۹) به نقل از بندر آباد و شاهچراغی[۱۰] (۲۰۱۲) و اوکولیچ کوزارین[۱۱] (۲۰۱۳) زیست پذیری یعنی کیفیت خوب زندگی و استاندارد رفاه ساکنان یک منطقه یا یک شهر (Baig and et al, 2019) و اساساً توانایی محیط برای برآوردن نیازهای زندگی مردم است (Li, 2013)، اما باید توجه داشت که مفهوم زیست پذیری اندکی با مفهوم کیفیت زندگی متفاوت است. کیفیت زندگی معمولاً به رفاه اجتماعی ذهنی افراد اشاره دارد و زیربنای ابعاد مختلفی است که به‌اندازه گیری نای خود گزارش‌شده مانند شادی، رضایت از زندگی و احساس تعلق مربوط می‌شود اما در مقابل آن، مفهوم زیست پذیری به ارزیابی فردی از کیفیت‌های یک مکان خاص مانند شهر یا روستا مربوط می‌شود (Gieling, 2018). استانیسلاو و چین[۱۲] زیست پذیری را به‌عنوان "مجموعه‌ای از شرایط فیزیکی که محیط‌های طبیعی و ساخته‌شده را یکپارچه می‌کند و ایمنی و آسایش ایجاد می‌کند، شامل نماهای جذاب و دسترسی آسان به خدمات و حمل‌ونقل را ارائه می‌دهد" تعریف می‌نمایند (Stanislav and Chin, 2019)، که معماران شهری برای دستیابی به آن تلاش می‌کنند (Ali and Baper, 2023). زیست پذیری به معنای فراهم نمودن مکان‌هایی سالم، ایمن، امن و مقرون‌به‌صرفه است که در آن امکاناتی نظیر آب‌لوله‌کشی، بهداشت و درمان، حمل، فاضلاب، آموزش‌وپرورش و فرصتی برای توسعه کودکان وجود دارد و از طریق صرف زمان و تلاش به دنبال ایجاد هویت‌های قوی در بین ساکنین به دنبال مشارکت هرچه بیشتر آنان در فرایند توسعه محلی بوده و به دنبال ایجاد مکان‌های بهتر برای زندگی به‌منظور تجربه زندگی شاد و خوشحال برای ساکنین است (Federman, 2018). در تعریف دیگری زیست پذیری به مجموعه عواملی که بر کیفیت زندگی یک جامعه ازجمله محیط‌های ساخته‌شده و طبیعی، رونق اقتصادی، ثبات و برابری اجتماعی، فرصت‌های آموزشی و امکانات فرهنگی، سرگرمی و تفریح تأثیر گذاشته و بر آن افزوده می‌گویند (Keceli, 2012)، درحالی‌که در بسیاری از اقتصادهای توسعه‌یافته زیست پذیری به معنای بسیار محدودتر و عملیاتی‌تر پذیرفته‌شده است و به درجات بالایی از «پاکیزگی، ایمنی و دوستی سبز» مربوط می‌شود (Giap and et al, 2014). زیست‌پذیری شهری انگاره‌ای کل‌نگر و ایده‌ای پیچیده است که به کیفیت زندگی در یک شهر می‌پردازد. این مفهوم شامل طیف گسترده‌ای از عوامل از جمله کیفیت محیط زیست، زیرساخت‌ها، فرصت‌های اقتصادی، عدالت اجتماعی و فرهنگ می‌شود. شهرهای زیست‌پذیر مکان‌هایی هستند که در آنها ساکنان می‌توانند زندگی سالم، شاد و معناداری داشته باشند .این شهرها دارای محیط‌های طبیعی سالم، محله‌های امن و پر جنب و جوش، فرصت‌های شغلی متنوع و دسترسی آسان به خدمات هستند. ایجاد شهرهای زیست‌پذیر نیاز به تعهد به توسعه پایدار دارد. این به معنای در نظر گرفتن نیازهای نسل‌های حال و آینده و استفاده از منابع به شیوه‌ای پایدار است (Paul and Sen, 2018). جیکوبز در کتاب مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکا[۱۳] ساخت شهرهای زیست

9. Baig and et al
10. Bandarabad and Shahcheraghi
11. Okulicz-Kozaryn
12. Stanislav and Chin
13. The death and life of great American cities

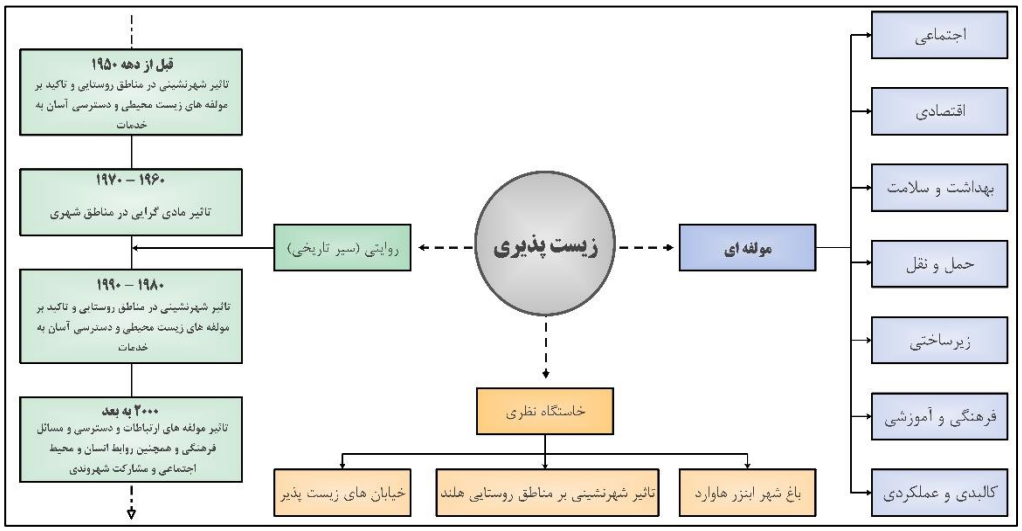
[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

پذیر را از طریق زندگی خیابانی و تنوع تجاری و فرهنگی فراوان دانسته (Wey and Huang, 2018)، و معتقد بوده که تنها یک جامعه متنوع در مقیاس انسانی که میزان دسترسی ساکنین آن برای شرکت در فرآیند تصمیم‌گیری برای تأمین نیازهایشان مهیا باشد می‌تواند زیست پذیر باشد (Akbari and et al, 2018). بوییِنگ و همکاران[۱۴] (۲۰۱۴) به نقل از جیکوبز و اپلیارد[۱۵] (۱۹۸۷) زیست پذیری را بدین طور معنا نمودند که بیشتر مردم برای محیط زندگی خود نوعی پناهگاه می‌خواهند، یعنی : جایی که بتواند بچه‌ها را تربیت کنند، در آن‌ها حریم خصوصی رعایت شده باشد، بتوانند بخوابند، غذا بخورند، استراحت کنند و خود را بازیابی کنند. این بدان معنی است که یک محیط مدیریت‌شده نسبتاً عاری از مزاحمت، ازدحام بیش‌ازحد، سروصدا، خطر، آلودگی هوا، آلودگی، زباله و سایر نفوذهای ناخواسته باشد (Boeing and et al, 2014). حکمت نیا و همکاران (۱۴۰۱) به نقل از بورتون و همکاران[۱۶] (۲۰۰۳) براین باوراند که زیست پذیری به‌عنوان پیشرانه‌ای در جهت حفاظت از نواحی روستایی به‌عنوان هسته‌های کانونی تولید مواد غذایی و نیز ایجاد دگرگونی در زیرساخت‌ها، شکل شهری و سازمان‌هایی که در رواج و انتشار زندگی سالم و جوامع فعال نقش دارند عمل می‌نماید (حکمت نیا و همکاران، ۱۴۰۱). مفهوم زیست پذیری به کیفیت سطح زندگی و استاندارد زندگی و میزان آسایش عمومی در محدوده‌ای از شهر اشاره دارد که به‌منظور سنجش کارکرد شهرها ازنظر ابعاد مختلف زندگی که برای ساکنان فراهم کرده است استفاده می‌شود که از بهترین تا بدترین بعد زندگی را شامل شده (پاداشی املشی و همکاران،۱۴۰۰)، و هدف نهایی آن بالا بردن سطح کیفی فضاهای شهری با مقیاس انسانی در شهرهای جدید است (میرزاحسین و همکاران، ۱۴۰۱). جامعه زیست پذیر جامعه‌ای است با مسکن مناسب، دسترسی مناسب، صلح و امنیت، فعالیت‌های مشارکتی، فراوانی گزینه‌های حمل‌ونقل که استقلال شخصی و مشارکت ساکنان در زندگی مدنی و اجتماعی را تسهیل می‌کند. درواقع در این جوامع مردم و مکان دو سوی مفهوم زیست پذیری هستند که شاخص‌های زیست پذیری عمدتاً به دلیل تغییر افراد در طول زمان و تحرک مکانی‌ای که دارند صرفاً به بررسی مکانی و قلمرو می‌پردازد (Khorasani and Zarghamfard, 2017). هدف اساسی یک شهر فراهم کردن محیطی مناسب برای زیستگاه انسان است. به‌عبارت‌دیگر، شهرها باید تا حدی زیست پذیر باشند که بتوانند نیازهای اساسی انسان را برآورده کنند که این نیازها تنها از طریق ارائه دسترسی عادلانه به امکانات شهری، فراهم نمودن تسهیلات و خدمات موردنیاز شهروندان که باعث افزایش جذابیت زندگی و رفاه مردم است برآورده می‌شود (Sanguinetti, 2017) و می‌توان گفت اصول زیست پذیری تا حد زیادی با دیدگاه‌های اقتصادی بازارمحور هماهنگ است و آن‌ها را می‌توان به‌عنوان عوامل پیشرفت و ترقی در قلمرویی که بازار بر اساس آن کار می‌کند در نظر گرفت (Einifar and et al, 2019). زیست پذیری شهری مفهومی چندوجهی و یک ایده «مکان محور» است که با بسیاری از حوزه‌های محیط زندگی در مناطق شهری مرتبط بوده و دارای شاخص‌هایی همچون خانه، محله یا شهر که به کیفیت زندگی و رفاه مربوط می‌شود است. کیفیت زندگی و رفاه را می‌توان از طریق وضعیت یا وضعیت زندگی یک فرد ازجمله رفاه اقتصادی مانند سرمایه انسانی، شاخص‌های کیفیت زندگی مانند سرمایه اجتماعی و بیان کیفی رضایت شخصی سنجید (Zhan, et al , 2018)، و به‌طورکلی، زیست پذیری برای توصیف سهم کلی محیط شهری استفاده می‌شود که بر کیفیت زندگی یا رفاه انسان تأثیر می‌گذارد و با عواملی همانند ثبات سیاسی، ایمنی، مراقبت‌های بهداشتی، آموزش، خدمات عمومی، حمل‌ونقل، تفریح، مسکن و کیفیت محیطی سنجیده می‌شود (Doost Mohammadian and Rezaie, 2019). زیست پذیری موضوعات بسیاری ازجمله مشارکت، عدالت، انعطاف‌پذیری، شمول و دسترسی را پوشش می‌دهد، بر همین اساس طبق نظر کابه[۱۷] زیست پذیری به‌عنوان درجه‌ای که یک مکان، خواه محله، شهر یا حومه آن باشد و برآورده‌کننده کیفیت زندگی، سلامت و رفاه فردی برای کسانی که زندگی می‌کنند، کار می‌کنند یا بازدید می‌کنند می باشد. ازاین‌رو زیست پذیری به‌عنوان عاملی جهت ایجاد تعامل بین شرایط اجتماعی، اقتصادی، بهداشتی و محیطی تعریف می‌شود که بر رفاه انسانی و اجتماعی تأثیر می‌گذارد (Elsawy, 2019). امروزه در ادبیات برنامه‌ریزی شهری به‌موازات

14. Boeing and et al
15. Jacobs and Appleyard
16. Burton and et al
17. Cabe

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

بهره‌جویی از انگاره‌هایی[18] نظیر توسعه پایدار[19] و پایداری شهری[20] از زیست پذیری شهری به‌طور مستمر استفاده می‌شود (ساسانپور و همکاران، ۱۳۹۶) و به‌طور صریح یا ضمنی در مدل‌های شکل شهری پایدار، مانند نوشهر گرایی، رشد هوشمند، توسعه حمل‌ونقل محور و شهر فشرده گنجانده‌شده است (Satu and Chiu, 2017) از آن به‌عنوان پلی میان بسیاری از مفاهیم شهری که با یکدیگر در ارتباط هستند عمل می‌کند و هدف آن خرسند نمودن شهروندان از طریق برآورده کردن نیازهای فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی آن‌ها است. همچنین بهبود و تقویت خوشبختی و سلامتی آن‌ها، حفاظت از منابع طبیعی و نظارت بر عملکرد اکوسیستم از سطوح محلی تا جهانی و پرداختن به موضوعاتی مانند ایجاد جوامع قابل زیست و ایمن و تأمین نیازهای اولیه ساکنان را دنبال می‌کند (رشیدی ابراهیم حصاری و همکاران، ۱۳۹۵). زیست پذیری شامل مجموعه‌ای از عوامل یا شرایط ضروری است که کیفیت زندگی را تعیین می‌کند. این مفهوم به تفسیرهای مختلفی از کیفیت زندگی در هر محیط انسانی اشاره دارد. هدف اصلی آن بهبود کیفیت و یکپارچگی زندگی انسان‌ها است. بنابراین، یکی از اهداف اصلی در طراحی و برنامه‌ریزی شهری، دستیابی به زیست پذیری شهری است. برخی از عوامل کلیدی در تفسیر زیست پذیری شامل سبک زندگی، هنجارهای فرهنگی و فعالیت‌های روزانه افراد است. از این رو تفسیر محلی و زمینه‌ای از زیست پذیری ضروری است (Almashhour and Samara, 2022). زیست پذیری درواقع به‌طور خاص به کیفیت خیابان‌های محله اشاره می‌کند، اما در معنای اصلی خود شرایط را در محله‌هایی توصیف می‌کند که ساکنان آن نسبتاً عاری از نفوذ زندگی می‌کنند (Tapsuwan and et al, 2018)، و به‌تدریج گسترش‌یافته و شامل ایمنی، پایداری، راحتی، دسترسی به خدمات، پیاده‌روی و حمل‌ونقل می‌باشد (Szibbo, 2015). در میان عوامل زیست پذیری اخیراً توسعه‌یافته انسجام و هویت اجتماعی ، سلامتی و رفاه ، فراگیری ، استطاعت و تنوع مسکن به‌عنوان عناصر یک محله زیست پذیر می‌باشند (Lowe and et al, 2015)، که این زیست پذیری مکان‌ها توسط عوامل زیادی تعیین می‌شوند که تحت تأثیر انواع عناصر ملموس و ناملموس از قبیل: طراحی و مصالح باکیفیت خوب، هویت مکان، دسترسی و منطقه موردنظر و اطراف آن است (Sepe, 2017) و باید گفت درنهایت تمرکز زیست پذیری شهری بیشتر بر نحوه عملکرد فضاهای شهری، تعیین روابط بین قلمروهای عمومی و خصوصی و پیوند آن‌ها با محیط طبیعی و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی است (Kashef, 2016). باید گفت به دلیل تعدد نظرات در رابطه با مفهوم زیست پذیری، موارد تکمیلی که در طول سالیان مختلف و توسط افراد مختلف تغییر و تحول داشته در شکل ۱ آورده شده است.

شکل ۱. سیر تحول مفهوم زیست پذیری بر اساس نظریات اندیشمندان و صاحب‌نظران.
منبع: ترسیم توسط نگارندگان برگرفته از منابع مختلف (۱۴۰۲)

18. Paradigm
19. Sustainable Development
20. City Sustainability

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

۱-۲- پیشینه پژوهش

در رابطه با زیست پذیری پژوهش‌های متعددی در داخل و در خارج از کشور صورت پذیرفته است. ازجمله پژوهش‌های مرتبط با زیست پذیری در خارج از کشور می توان به پژوهش محمودی و همکاران[۲۱] در سال (۲۰۱۵) با عنوان" خیابان‌های زیست پذیر: اثرات مشکلات فیزیکی بر کیفیت و زیست پذیری خیابان‌های کواالامپور"، پژوهش پولونی[۲۲] در سال (۲۰۱۹) با عنوان" آرام‌سازی ترافیک و زیست پذیری محله: شواهدی از قیمت مسکن در پورتلند" در رابطه با زیست پذیری و خیابان های شهری و یا همچنین به پژوهش مارتینز براوو و همکاران[۲۳] در سال (۲۰۱۹) با عنوان" مبادله بین پایداری شهری، آلودگی و زیست پذیری در شهرهای اروپایی" و یا پژوهش اپلیارد و همکاران[۲۴] در سال (۲۰۲۳) با عنوان" طراحی هماهنگی حمل‌ونقل و کاربری زمین: چارچوب‌هایی برای اندازه‌گیری، درک و تحقق پایداری، زیست پذیری و برابری" در رابطه با زیست پذیری و پایداری اشاره نمود. ازجمله کلیدواژه‌های موردمطالعه دیگر در حوزه زیست پذیری می‌توان به زیست پذیری و مدل‌سازی اشاره نمود که ازجمله پژوهش‌های صورت پذیرفته می‌توان به پژوهش مشتاها و همکاران[۲۵] در سال (۲۰۲۰) با عنوان" کاربرد فرآیند تحلیل سلسله مراتبی[۲۶] و یک شاخص ریاضی برای برآورد زیست پذیری در مناطق توریستی: نمونه موردی القصبه در شارجه"، پژوهش ژو و همکاران[۲۷] در سال (۲۰۲۰) با عنوان" ارزیابی زیست پذیری سطح جامعه با استفاده از داده‌های تلفیقی سنجش‌ازدور و داده‌های مکانی بزرگ مبتنی بر اینترنت" اشاره نمود. از جمله موارد دیگر نیز می توان به پژوهش لانگ و همکاران[۲۸] در سال (۲۰۲۴) با عنوان" ارزیابی زیست‌پذیری شهری در شانگهای از طریق یک رویکرد مبتنی بر داده‌های منبع باز" و یا پژوهش دیمیک و همکاران [۲۹] در سال (۲۰۲۴) با عنوان " مطالعه زیست‌پذیری محله مونون" در رابطه با کاربست داده های منبع باز در سنجش زیست پذیری اشاره کرده و یا سنجش زیست پذیری در محیط‌های شهری و روستایی که می‌توان به پژوهش راکونیاک و همکاران[۳۰] در سال (۲۰۲۲) با عنوان" افزایش زیست پذیری فضاهای عمومی باز در طول شب: اهمیت روشنایی در مناطق ساحلی" اشاره نمود. همچنین از پژوهش های صورت پذیرفته در داخل کشور می توان به پژوهش صرافی و همکاران در سال (۱۳۹۸) با عنوان" سنجش و ارزیابی وضعیت مؤلفه‌های زیست پذیری خیابان از دیدگاه شهروندان (مطالعه موردی: خیابان ولیعصر تهران)" و یا پژوهش بندر آباد در سال (۱۳۹۹) با عنوان" تحلیل تطبیقی تأثیر شکل شهر بر مؤلفه‌های محیطی زیست پذیری در مناطق منتخب شهر تهران"، پژوهش اوطاری و شمس در سال (۱۴۰۰) با عنوان" ارائه مدل ساختاری-تفسیری شاخص‌های سلامت‌محوری در راستای تحقق زیست پذیری (موردمطالعه: منطقه یک تهران)"، پژوهش نیکدل و همکاران در سال (۱۴۰۱) با عنوان" تحلیل زیست پذیری اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان صومعه‌سرا" و یا پژوهش شفیعی و همکاران در سال (۱۴۰۲) با عنوان" تحلیل و ارزیابی وضعیت زیست پذیری روستاهای هدف گردشگری (موردمطالعه: ناحیه اردبیل)" اشاره نمود. همچنین باید گفت تاکنون پژوهشی در رابطه با زیست پذیری شهری و رویکرد فراترکیب وجود نداشته و تنها می‌توان به کاربست انواع فرا مطالعه در ادبیات زیست پذیری اشاره نمود، به‌طوری‌که علی‌اکبری و همکاران در سال (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان "آسیب‌شناسی فرا روش پژوهش‌های زیست پذیری در مقیاس کلان‌شهرهای ایران"، مستوره آدام و همکاران[۳۱] در سال (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان "مروری سیستماتیک بر تحقیقات جهانی زیست پذیری شهر در محیط ساخته‌شده: ماتریس انتشار و استناد" و پارکر و سیمپسون[۳۲]

21. Mahmoudi and et al
22. Stefano Polloni
23. Martínez-Bravo and et al
24. Appleyard and et al
25. Mushtaha and et al
26. Analytical Hierarchy Process
27. Zhu and et al
28. Long and et al
29. Dimmick and et al
30. Rakonjac and et al
31. Mastura Adam and et al
32. Parker and Simpson

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

در سال (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان "زیرساخت سبز عمومی به زیست پذیری شهر کمک می‌کند: یک بررسی کمی سیستماتیک" اشـاره نمود. باید اذعان داشت که هیچ‌کدام یک از این پژوهش‌ها به‌طور مستقیم و خاص به مقوله زیست پذیری از روش فراترکیب نپرداخته است، ازاین‌رو مقاله حاضر بر آن است تا با به‌کارگیری روش فراترکیب ابعاد و مؤلفه‌های زیست پذیری را موردبررسی قرار داده و آن‌ها را بازشناسایی نماید.

روش تحقیق

روش تحقیق پژوهش حاضر ازلحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ رویکرد، کیفی به شمار می‌رود که ابزار جمع‌آوری اطلاعات آن مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای است. همچنین به‌منظور پاسخگویی به هدف اصلی این پژوهش از روش فراترکیب کیفی استفاده‌شده است. فراترکیب نوعی روش پژوهش کیفی است که از طریق پیوند و یکپارچه‌سازی نتایج مختلف تحقیقات کیفی گذشته، در زمینه موضوعی خاصی استفاده کرده و با فراهم نمودن بستری مناسب زمینه نگرش نظام‌مند برای پژوهشگران را فراهم نموده و به دنبال کشف موضوعات نوین و تازه بوده و همانند چتری است که شامل مجموعه‌ای از نگرش‌های روش‌شناختی به‌منظور بسط و گسترش دانش جدید بر مبنای تحلیل و تفسیر دقیق و جامع از یافته‌های پژوهش‌های گذشته است (عابدی جعفری و امیری، ۱۳۹۸؛ عباسپور بائیگی و همکاران، ۱۴۰۱). تاکنون پژوهش‌های متعددی در رابطه با کاربست روش فراترکیب در مطالعات شهری صورت پذیرفته است که ازجمله آنان می‌توان به پژوهش مهدنژاد در سال ۱۴۰۲ با عنوان " الگوی نظری تحقق‌پذیری شهر ۱۵ دقیقه‌ای در برنامه‌ریزی شهری با استفاده از روش فراترکیب"، پژوهش اسکوئی ارس و آذر در سال ۱۴۰۲ با عنوان " فراترکیبی بر تحقیقات انجام‌شده با موضوع کیفیت زندگی شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی در ایران"، پژوهش دهقانی و همکاران در سال ۱۴۰۱ با عنوان " گونه شناسی فضاهای دانش‌بنیان"، پژوهش سهراب زاده و رضوانی در سال ۱۴۰۰ با عنوان " فراترکیب مقالات پژوهشی در مورد عوامل مؤثر بر شکل‌گیری حاشیه‌نشینی و پیامدهای آن در بازه زمانی(۱۳۹۸-۱۳۸۸)"، پژوهش هرندی و همکاران در سال ۱۴۰۰ با عنوان " تدوین مدل نظری شهر دوستدار سالمند با استفاده از الگوی فراترکیب" پژوهش معینی و ابراهیم پور در سال ۱۳۹۹ با عنوان " فراترکیب مقاله‌های فارسی‌زبان علمی-پژوهشی با موضوع ((پیاده)) مروری بر سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۸۰" و پژوهش صفار سبزوار و همکاران در سال ۱۳۹۸ با عنوان "شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های مفهوم خودسازمان‌دهی شهری با استفاده از روش فراترکیب" اشاره نمود. فرآیندهای مختلفی به‌منظور پرداختن به مقوله فراترکیب وجود دارد که ازجمله آنان می‌توان به الگوی نوبلیت و هِر[۳۳] که الگویی ۳ مرحله‌ای و یا والش و دان[۳۴] که الگویی ۶ مرحله‌ای و سندلوسکی و باروس[۳۵] که الگویی ۷ مرحله‌ای دارند اشاره نمود (صفار سبزوار و همکاران، ۱۳۹۸). ازاین‌رو با توجه به کامل بودن الگوی سندلوسکی و باروس نسبت به سایرین، از این فرآیند به‌منظور دستیابی به هدف اصلی تحقیق استفاده‌شده است که الگوی یادشده شامل؛ ۱- تنظیم سؤال اصلی پژوهش، ۲- مطالعه نظام‌مند متون، ۳- جستجو و انتخاب منابع مناسب، ۴- استخراج مطالب مناسب از منابع، ۵- تجزیه‌وتحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی، ۶- کنترل کیفیت و اعتبار سنجی داده‌ها و ۷- ارائه یافته‌ها است (شرفی و همکاران، ۱۳۹۹)، که شکل ذیل فرآیند پژوهش حاضر بر مبنای استفاده از الگوی مذکور را نمایش می‌دهد.

شکل ۲. فرآیند پژوهش.
منبع : ترسیم نگارندگان (۱۴۰۲)

33. Noblit and Hare
34. Walsh and Downe
35. Sendelowski and Barros

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

تحلیل داده ها و ارائه یافته ها

تجزیه و تحلیل داده ها در پژوهش های کیفی در ۷ گام صورت می پذیرد که در هر کدام از آن ها به سوالات فرآیند روش تحقیق کیفی یعنی همان گام های مرحله قبلی پاسخ داده می شود. از این رو ۷ گام طی شده پژوهش حاضر به صورت ذیل بوده که نتایج تجزیه و تحلیل و ارائه یافته های پژوهش در گام هفتم یعنی ارائه یافته ها آورده شده است.

گام اول : تنظیم سؤالات پژوهش

در گام نخست بازشناسی ابعاد و مؤلفه‌های زیست پذیری شهری به‌عنوان سوال اصلی پژوهش در نظر گرفته‌شده است.

گام دوم : مطالعه نظام‌مند متون

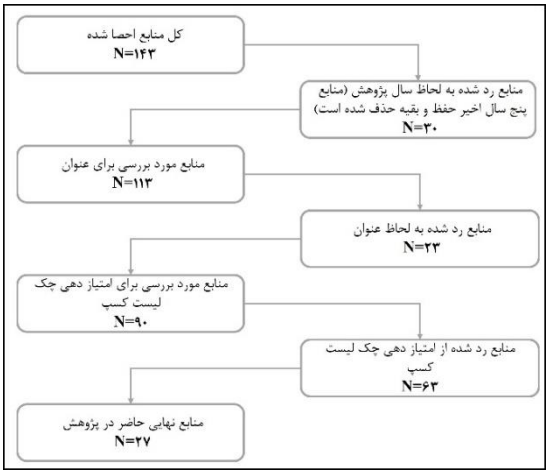
در گام دوم از مراحل یاد شده بالا به مطالعه نظام‌مند متون مرتبط با کلیدواژه‌های "زیست پذیری شهری" و "زیست پذیری" در مقالات نمایه شده در پایگاه داده‌های مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی[۳۶]، نورمگز[۳۷]، سیویلیکا[۳۸] و مگیران[۳۹] در حدفاصل سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۴۰۲ پرداخته‌شده است.

گام سوم : جستجو و انتخاب منابع مناسب

در گام سوم در این پژوهش با استفاده از کلیدواژه‌های مرحله قبل اقدام به جست‌وجو و انتخاب منابع مناسب در بازه زمانی ۱۳۹۱ الی ۱۴۰۲ کرده و با استفاده از روش چک‌لیست کَسپ[۴۰] اقدام به پالایش مقالات نموده که در وهله اول ۱۴۳ مقاله استخراج و در وهله بعدی بعد از پالایش صورت پذیرفته ازلحاظ سال پژوهش۳۰ مقاله حذف و ۱۱۳ مقاله باقی‌مانده، در وهله بعدی ۲۳ مقاله ازلحاظ عنوان حذف و تعداد ۹۰ مقاله باقی‌مانده و در طی پالایش نهایی و بر اساس فرآیند چک‌لیست کنترلی کسپ اقدام به امتیازدهی مقالات نموده که تعداد ۲۷ مقاله در جهت شرکت در فرآیند امتیازدهی کیفی به‌عنوان منابع نهایی انتخاب شدند که در جدول شماره ۱ به تفصیل مشخص گردیده است. همچنین فرآیند انتخاب منابع در پژوهش حاضر در شکل شماره ۳ نمایش داده شده و منابع نهایی به لحاظ ابر واژگان کلیدی، سال انتشار، استان محل پژوهش و نشریات منتشر شده نیز به تفکیک مشخص گردیده و در قالب اشکال ۴ تا ۷ نمایش داده شده است.

36. SID
37. Noormags
38. Civilica
39. Magiran
40. Critical Appraisal Skills Programme (CASP)

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

شکل ۳. الگوریتم انتخاب منابع نهایی.
منبع : ترسیم نگارندگان (۱۴۰۲)

جدول ۱. مشخصات مقالات منتخب پژوهش

شماره مقاله	عنوان مقاله	پدیدآور / آورندگان	استان موردپژوهش	عنوان نشریه	سال انتشار
۲	بررسی عوامل مؤثر بر پراکنده رویی شهر و تأثیر آن بر زیست پذیری در کلان‌شهر اهواز	گودرزی و همکاران	خوزستان	جغرافیا و آمایش شهری – منطقه‌ای	۱۴۰۲
۳	تحلیل تأثیر سازمان فضایی بر زیست پذیری هسته‌های حیاتی کلان‌شهر کرج	هاشمی و همکاران	البرز	تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی	۱۴۰۲
۴	تبیین وضعیت زیست پذیری کلان‌شهر تهران در دوران پساکرونا با رویکرد آینده‌پژوهی	زیاری و همکاران	تهران	آینده‌پژوهی ایران	۱۴۰۱
۱۷	شناسایی شاخص‌های مؤثر در زیست پذیری مناطق شهری (مطالعه موردی مناطق ۱، ۵ و ۸ شهرداری اصفهان)	مهر کش و صابری	اصفهان	جغرافیا و توسعه فضای شهری	۱۴۰۱
۱۸	شناسایی اصول و معیارهای شهر زیست پذیر و سنجش زیست پذیری در منطقه ۵ شهر تهران	نجاری و عظیمی	تهران	مطالعات جغرافیا، عمران و مدیریت شهری	۱۴۰۱
۲۶	سنجش شاخص‌های زیست پذیری در شهرهای ایران (نمونه موردی: شهر بابل)	بخشی و همکاران	مازندران	مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای	۱۴۰۱
۲۷	تحلیل و تبیین الگوی همبستگی بین ابعاد و شاخص‌های زیست پذیری در شهر زاهدان	شهنوازی و همکاران	سیستان و بلوچستان	آمایش محیط	۱۴۰۱
۳۰	تدوین چارچوب مفهومی معیارهای زیست پذیری در بافت تاریخی (مطالعه موردی: منطقه ۱۲شهر تهران)	صفری یزد و همکاران	تهران	جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای	۱۴۰۱
۳۳	شناسایی زیست پذیری ارزیابی مؤلفه‌های مؤثر بر زیست پذیری در نواحی شهری (مطالعه موردی: شهر اسفراین)	سرایی و یاراحمدی	خراسان شمالی	جغرافیا و پایداری محیط	۱۴۰۱
۴۸	ارائه الگوی بهینه مسکن و حمل‌ونقل برای افزایش زیست پذیری شهری با استفاده از مدل تصمیم‌گیری چند معیاره فازی (نمونه موردی شهر تهران)	صفدری مولان و همکاران	تهران	جغرافیا و روابط انسانی	۱۴۰۰
۵۲	تحلیل تطبیقی تأثیر شکل شهر بر مؤلفه‌های محیطی زیست پذیری در مناطق منتخب شهر تهران	بندر آباد	تهران	معماری و شهرسازی پایدار	۱۳۹۹
۵۴	شناسایی عوامل مؤثر بر زیست پذیری در شهر نورآباد ممسنی	نیک پور و یاراحمدی	فارس	مطالعات ساختار و کارکرد شهری	۱۳۹۹
۵۸	آسیب‌شناسی فرا روش پژوهش‌های زیست پذیری در مقیاس کلان‌شهرهای ایران	علی‌اکبری و همکاران	فاقد نمونه موردی	جغرافیا و آمایش شهری – منطقه‌ای	۱۳۹۹
۶۳	ارزیابی و تحلیل عوامل مؤثر بر زیست پذیری شهری جزیره کیش	پوراحمد و همکاران	هرمزگان	پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری	۱۳۹۹
۶۷	بررسی و تحلیل شاخص‌های زیست پذیری (نمونه موردی شهر خرم‌آباد)	ساسان پور و فرخانی	لرستان	جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری چشم‌انداز زاگرس	۱۳۹۹
۶۹	سنجش و ارزیابی وضعیت مؤلفه‌های زیست پذیری خیابان از دیدگاه شهروندان (مطالعه موردی: خیابان ولیعصر تهران)	صرافی و همکاران	تهران	نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی (جغرافیای انسانی)	۱۳۹۸

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

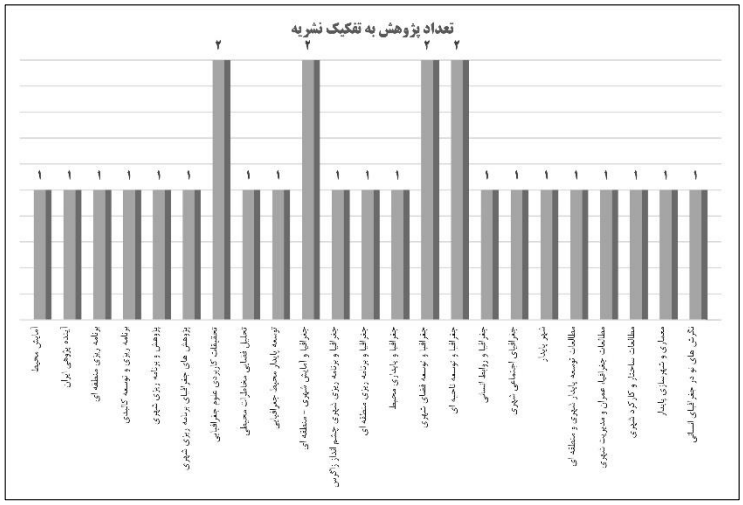
۷۴	سنجش و ارزیابی زیست پذیری محلات شهری مطالعه موردی: منطقه ۱۵ کلان‌شهر تهران	سالاری مقدم و همکاران	تهران	شهر پایدار	۱۳۹۸
۷۶	واکاوی زیست پذیری شهری با استفاده از مدل ELECTRE (موردمطالعه: نواحی شهر گرگان)	مشکینی و همکاران	گلستان	جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای	۱۳۹۸
۷۸	سنجش ابعاد و شاخص‌های زیست پذیری در شهر نورآباد دلفان	حاتمی نژاد و همکاران	لرستان	توسعه پایدار محیط جغرافیایی	۱۳۹۸
۸۰	نگرشی جدید بر زیست پذیری شهری تهران: آسایش حرارتی شرط اولیه برای ارتقاء کیفیت. نمونه موردی منطقه ۲۲	پوراحمد و همکاران	تهران	تحلیل فضایی مخاطرات محیطی	۱۳۹۸
۸۹	اولویت‌بندی مؤلفه‌های زیست پذیری شهری از دیدگاه ساکنین کمپ‌های اقامتی جزیره کیش	حیدری و همکاران	هرمزگان	برنامه‌ریزی و توسعه کالبدی	۱۳۹۸
۹۰	تحلیل سکونتگاه‌های غیررسمی با رویکرد زیست پذیری (موردمطالعه: محلات غیررسمی شهر زنجان)	برزگر و همکاران	زنجان	برنامه‌ریزی منطقه‌ای	۱۳۹۸
۱۰۱	ارزیابی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های زیست پذیری در شهر بم	زیاری و همکاران	کرمان	جغرافیای اجتماعی شهری	۱۳۹۷
۱۰۳	کاربرد مدل های تصمیم‌گیری چندمعیاره در سنجش زیست پذیری مناطق کلان‌شهر تهران	موسوی نور و همکاران	تهران	جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای	۱۳۹۷
۱۰۴	ارزیابی زیست پذیری محله‌های منطقه ۱۲ شهر تهران	خزاعی نژاد و همکاران	تهران	جغرافیا و توسعه فضای شهری	۱۳۹۷
۱۰۹	قابلیت سنجی زیست پذیری مناطق شهری ارومیه با مدل RALSPI	ساسان پور و همکاران	آذربایجان غربی	تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی	۱۳۹۷
۱۱۰	سنجش و ارزیابی اثرات حکمروایی خوب شهری بر زیست پذیری شهرها (مطالعه موردی: شهر بوشهر)	زیاری و همکاران	بوشهر	پژوهش و برنامه‌ریزی شهری	۱۳۹۷

منبع : نگارندگان (۱۴۰۲)

شکل ۵. تعداد مقالات نهایی به تفکیک سال
منبع : ترسیم نگارندگان (۱۴۰۲)

شکل ۶. تعداد مقالات نهایی به تفکیک استان پژوهش
منبع : ترسیم نگارندگان (۱۴۰۲)

شکل ۷. تعداد مقالات نهایی به تفکیک نشریات. منبع : ترسیم نگارندگان (۱۴۰۲)

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

گام چهارم : استخراج اطلاعات از منابع

در روش فراترکیب، پژوهشـگر به طور مسـتمر، مقاله های منتخب و نهایی شـده را به منظور دسـتیابی به یافته های درون محتوایی جداگانه که در آنها وجود دارد چندین بار مرور میکند. از این رو در گام چهارم از این پژوهش اقدام به استخراج اطلاعات از منابع و مقالات منتخب در مراحل قبلی کرده و با کنارهم قرار گرفتن کدهای مشـابه مفاهیم پدیدار گشت و بعد از آن نیز از کنارهم قرار گرفتن مفاهیم مشـترک نیز مقولات پدید آمد که برای دسـتیابی به فرآیند یاد شده از نرم‌افزار MAXQDA V.2020 به‌منظور پاسـخگویی به پرسش اصلی استفاده گردید. بدین منظور ابتدا می بایستی مقالات منتخب شده از فرآیند چک لیست کنترلی را وارد نرم افزار MAXQDA V.2020 کرده که در بخش Document System قابل مشاهده بوده و بعد از آن اقدام به کدگذاری مقالات و منابع وارد شـده به محیط نرم افزار در محیط Code System نموده ایم. در قدم بعدی می بایسـتی کدهایی با مضمون مشابه را شـناسـایی و در ذیل مفهومی قرارداده و در گام بعدی مفاهیم مشـترک را نیز در قالب مقولات دسته بندی نموده ایم. در آخر از نوار ابزار Codes و بخش Code Cloud اقدام به اسـتخراج ابر واژگان کلمات کلیدی (شـکل۴)، از نوار ابزار Visual Tools و بخش MAXMaps مبـادرت بـه خروجی گرفتن نمودار مفهومی مقولـات و مفـاهیم پژوهش کرده و از Code Matrix Browser و Code Relation Browser خروجی نمودار فراوانی هر کدام از مقولات، مفاهیم و کدهای منابع مشخص شد که در قالب جدول ۲ مشخص گردید.

گام پنجم : تجزیه‌وتحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی

در طول فرآیند فراترکیب، پژوهشگر مقالات انتخاب شده را به‌طور مکرر بررسی می‌کند تا بینش‌های محتوایی منحصر به فردی را که از مطالعات اولیه و پایه‌ای استخراج شده‌اند، بدست آورد. بر همین اساس در گام پنجم در ابتدا، همه عوامل استخراج شده از مدل‌های پیشین و معیارهای مشاهده شده در مراحل قبل، به عنوان کد در نظر گرفته شدند. سپس با توجه به مفهوم هر کد، تعدادی از آنها در یک مفهوم مشابه دسته‌بندی شدند. به این ترتیب، مضامین پژوهش شکل گرفتند و هر مفهوم بر اساس میزان شباهت با سایر مفاهیم در دسته‌ای به نام مقولات قرار گرفت. بر اساس روش فراترکیب در جدول ۲، مقوله‌ها، مفاهیم و کدهای زیست‌پذیری شهری ارائه و مدل اولیه زیست‌پذیری شهری طراحی شد. بر اساس تحلیل‌ها و بررسی محتوای مقاله‌ها، در مجموع ۷ مقوله، ۳۴ مفهوم و ۲۰۸ کد برای مؤلفه‌های مدل زیست‌پذیری شهری در این پژوهش کشف و مشخص شده که بیشترین فراوانی کدها مربوط به بعد زیرساختی و اجتماعی با بیش از ۵۳ درصد و بیشترین فراوانی مفاهیم نیز مربوط به این دو بعد با ۴۷ درصد بوده است. کدهای نهایی استخراج شده مرتبط با هر مقوله و مفهوم در جدول ۲ نشان داده شده‌اند.

جدول ۲. مقولات، مفاهیم و کدهای استخراج‌شده از مقالات

مقوله	مفهوم	کد (کدها)	فراوانی	منابع (شماره مقاله‌ها)
اجتماعی	**الگوی تاریخی**	حفاظت از میراث فرهنگی و تاریخی – نمادها و نشانه‌های تاریخی وجود موزه – هویت تاریخی	۱۴	۱۸–۳۳–۵۲–۵۴– ۱۰۳–۱۰۴
	ایمنی و امنیت	امنیت زنان و کودکان در شب و روز – امنیت شهروندان ازنظر – سرعت وسایل نقلیه در خیابان – امنیت شهروندان در شب و روز – امنیت عمومی جامعه – امنیت وسایل نقلیه در خیابان – آسیب‌های اجتماعی – جرم و جنایت – عملکرد مراکز انتظامی – نزاع و درگیری – وجود فضاهای ناامن	۷۴	۲–۴–۱۷–۱۸–۲۶– ۲۷–۵۲–۵۴–۵۸–۶۳– ۶۷–۶۹–۷۴–۷۶–۷۸– ۸۹–۹۰–۱۰۱–۱۰۳– ۱۰۴
	بهزیستی اجتماعی	توزیع اجتماعی و فضایی عادلانه منابع اقتصادی – توزیع اجتماعی و فضایی عادلانه منابع زیست‌محیطی – رضایت از زندگی – کیفیت زندگی	۸	۱۷–۱۸–۶۳–۷۶–۸۰

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

	خصوصیات جمعیتی	تراکم جمعیتی – سطح سواد – سطح فرهنگ	۹	۳–۱۸–۴۸–۷۴–۷۶– ۱۰۹
	سرمایه اجتماعی	احساس هویتمندی – امیدوار به بهبود شرایط زندگی – انگیزه برای پرداخت مالیات – انگیزه کار گروهی در میان ساکنین – برگزاری جشن و رویدادهای آئینی – برگزاری مراسم عزاداری – تغییر در ساختار اجتماعی – توجه به احیای جوامع محلی و آبادانی شهر – حس تعلق و دلبستگی – سازش های قومی و مذهبی – عضویت در نهادهای مدنی – فرصت های یادگیری اجتماعی – مسئولیت پذیری ساکنین محله – مشارکت مالی – میزان اعتماد به تصمیمات شهرداری و شورای شهر – میزان اعتماد شهروندان به یکدیگر – میزان تمایل به سکونت در محله – همبستگی جامعه	۱۰۷	۴–۱۷–۱۸–۲۶–۲۷– ۳۰–۳۳–۵۲–۵۴–۶۳– ۶۷–۶۹–۷۴–۷۶–۷۸– ۸۹–۹۰–۱۰۱–۱۰۳– ۱۰۴–۱۱۰
	کرامت انسانی	احترام فردی – استقلال فردی – برابری اجتماعی – فرصت‌های برابر – میزان احترام شهروندان به یکدیگر	۱۷	۲–۱۸–۲۶–۲۷–۳۳– ۵۲–۵۴–۵۸–۶۹–۷۸– ۹۰–۱۰۳
	مشارکت شهروندی	ارتباط شهروندان با شهرداری و شورای شهر – آگاهی شهروندی - حضور بانوان در امور شهری – مشارکت شهروندان در مسائل شهری	۲۰	۲–۳–۴–۱۸–۲۶–۲۷– ۳۳–۵۲–۵۴–۶۳–۷۴– ۷۸–۸۹–۹۰–۱۰۳– ۱۰۹–۱۱۰
اقتصادی	بنگاه‌های اقتصادی	اقتصاد محلی – اقدامات و فعالیت در جهت کاهش فقر – پایداری اقتصادی – تنوع فروشگاه‌ها و مراکز خرید – توسعه فرصت‌های اقتصادی – خدمات بانکی – دسترسی به کالاهای مصرفی و انرژی – کیفیت تأمین نیاز روزانه – مشارکت مالی و سرمایه‌گذاری در پروژه‌های شهری	۴۷	۳–۴–۱۷–۱۸–۲۶– ۵۲–۶۳–۶۷–۷۴–۷۶– ۷۸–۸۹–۹۰–۱۰۱– ۱۰۳–۱۰۴–۱۰۹–۱۱۰
	شغل و درآمد	امنیت شغلی – میزان پس‌انداز – تناسب درآمد با هزینه – فراوانی فرصت‌های شغلی – قدرت خرید – میزان بیکاری – میزان درآمد سرپرست خانوار – میزان رضایتمندی از شغل – نیازهای اولیه انسان (غذا، پوشاک، مسکن و .....)	۷۴	۲–۳–۴–۱۷–۱۸– ۲۶–۳۰–۳۳–۵۸–۶۳– ۶۷–۶۹–۷۴–۷۶–۷۸– ۸۹–۹۰–۱۰۱–۱۰۳– ۱۰۴–۱۰۹–۱۱۰
	مسکن	امکان خرید یا اجاره مسکن – تعداد اتاق کافی در مسکن – متراژ و مساحت مسکن – مسکن برخوردار از تأسیسات مناسب – مسکن مناسب و مقرون‌به‌صرفه – نور و روشنایی کافی در مسکن – هزینه نگهداری و تعمیرات مسکن	۴۸	۲–۴–۱۷–۱۸–۲۶– ۳۰–۳۳–۵۴–۵۸–۶۳– ۶۷–۶۹–۷۴–۷۸–۸۹– ۹۰–۱۰۱–۱۰۳–۱۰۴– ۱۱۰
زیرساختی	آموزشی و فرهنگی	دسترسی به امکانات آموزشی – دسترسی به امکانات فرهنگی – دسترسی به آموزش خصوصی – دسترسی به مراکز آموزشی – کیفیت امکانات آموزشی – کیفیت خدمات فرهنگی – کیفیت ساختمان‌های آموزشی – کیفیت کادر آموزشی	۶۸	۳–۴–۱۷–۱۸–۲۶– ۲۷–۳۰–۳۳–۵۴–۶۳– ۶۷–۷۴–۷۶–۷۸–۸۹– ۹۰–۱۰۱–۱۰۳–۱۰۴– ۱۰۹–۱۱۰
	اداری – انتظامی	دسترسی به مراکز اداری – کیفیت خدمات اداری	۴	۳–۴–۱۸–۹۰
	بهداشتی – درمانی	خدمات تخصصی درمانی – دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی عمومی و خصوصی – سلامت عمومی – عملکرد اورژانس – کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی عمومی و خصوصی	۴۸	۳–۴–۱۷–۱۸–۲۶– ۲۷–۳۰–۳۳–۵۴–۶۳– ۶۷–۶۹–۷۴–۷۶–۷۸– ۸۹–۱۰۳–۱۰۴–۱۱۰
	تأسیسات و تجهیزات شهری	خدمات زیرساختی کارآمد شهری – کیفیت شبکه آب‌رسانی – کیفیت شبکه برق‌رسانی – کیفیت شبکه گازرسانی – کیفیت شبکه مخابراتی و ارتباطی	۴۱	۳–۴–۱۸–۲۶–۵۸– ۶۳–۶۷–۷۸–۸۹–۹۰– ۱۰۱–۱۰۳–۱۰۴–۱۱۰

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

	تجاری – خدماتی	دسترسی به مراکز تجاری و خدماتی	۴	۸۹–۶۷–۳۳–۳
	حمل‌ونقل و دسترسی	امنیت و سرزندگی پیاده‌روها – پراکنش ایستگاه‌های حمل‌ونقل عمومی – تعداد وسایل نقلیه عمومی – تعداد وسایل نقلیه ویژه حمل بار – توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل – حمل‌ونقل مبتنی بر پیاده محوری – دسترسی به پارکینگ – دسترسی به سایر مناطق شهر – دسترسی به حمل‌ونقل عمومی شهری – ساعت کار حمل‌ونقل عمومی – سهولت دسترسی معلولان – کیفیت آسفالت خیابان‌ها – کیفیت حمل‌ونقل عمومی – کیفیت کف‌پوش خیابان و پیاده‌روها – میزان ترافیک	۸۲	۲–۳–۴–۱۷–۱۸–۲۶– ۳۰–۳۳–۵۲–۵۴–۶۳– ۶۷–۶۹–۷۴–۷۶–۷۸– ۸۹–۹۰–۱۰۳–۱۰۴– ۱۰۹–۱۱۰
	فضای سبز و پارک	دسترسی مطلوب به فضای سبز شهری – کیفیت و وسعت فضای سبز شهری	۲۴	۲–۳–۴–۱۸–۲۶–۳۳– ۵۴–۶۳–۶۷–۶۹–۷۴– ۷۸–۸۹–۹۰–۱۰۱– ۱۰۳–۱۰۴–۱۱۰
	مذهبی	کیفیت خدمات و وسعت مساجد و مراکز مذهبی	۷	۲۶–۶۷–۷۸–۸۹–۹۰– ۱۰۱–۱۰۳
	ورزشی – تفریحی	دسترسی به فضاهای ورزشی و تفریحی – فضای بازی امن و مناسب کودکان – کیفیت فضاهای ورزشی و تفریحی	۳۹	۳–۴–۱۷–۱۸–۲۶– ۲۷–۳۰–۳۳–۵۲–۵۴– ۶۳–۶۷–۶۹–۷۴–۷۶– ۷۸–۸۹–۹۰–۱۰۳– ۱۰۴–۱۰۹–۱۱۰
عملکردی	سرانه کاربری‌های شهری	میزان سرانه کاربری آموزشی – میزان سرانه کاربری بهداشتی و درمانی – میزان سرانه کاربری پارک و فضای سبز – میزان سرانه کاربری تأسیسات و تجهیزات – میزان سرانه کاربری تجاری – میزان سرانه کاربری تفریحی و فراغتی – میزان سرانه کاربری فرهنگی – میزان سرانه کاربری مذهبی – میزان سرانه کاربری مسکونی – میزان سرانه کاربری ورزشی	۲۳	۲–۵۸–۱۰۳
	کیفیت محیطی	امنیت فضاهای عمومی – بهره‌مندی از مبلمان مناسب – سرزندگی محیطی – میزان آرامش روانی در محله – وجود فضاهای شهری جاذب شهروندان	۲۰	۲–۳–۱۸–۲۷–۳۳– ۵۸–۶۹–۷۶–۸۰– ۱۰۴–۱۰۹
کالبدی – فضایی	ساختار فضایی	توجه به طراحی و دسترسی آسان و امن به فضاهای عمومی – جذابیت فضاهای عمومی – سرزندگی فضاهای عمومی – کیفیت فضاهای عمومی	۱۴	۴–۱۸–۲۷–۳۳–۵۴– ۶۷–۶۹–۱۰۴
	کالبدی – مورفولوژی	استحکام بنای مسکن – تراکم ساختمانی – توجه به معماری بنا و همسو بودن با اقلیم – رشد سریع شهری و فرسودگی بافت – رعایت اشرافیت مسکن – کیفیت کالبدی ابنیه – موقعیت مسکن نسبت به مسیرهای ارتباطی	۴۱	۲–۳–۴–۱۸–۲۶–۳۰– ۵۲–۵۸–۶۷–۶۹–۷۸– ۸۹–۹۰–۱۰۳–۱۰۴
	کیفیت مکان	توجه به منظر خیابان – روشنایی و نورپردازی مناسب فضاهای عمومی – زیبایی و خوانایی سیمای شهر – زیبایی و کیفیت بصری ساختمان‌ها، خیابان‌ها و پیاده‌روها – سرزندگی مکان – میزان اختلاط کاربری و فعالیت‌های ۲۴ ساعته – نشانه و نمادهای خاص شهری	۲۵	۲–۴–۱۸–۲۶–۲۷– ۵۲–۵۴–۶۷–۶۹–۷۸– ۸۰–۸۹–۹۰۱۰۱– ۱۰۳–۱۰۴
محیط زیستی	آلودگی‌های شهری	میزان آلودگی آب‌وخاک – میزان آلودگی صوتی – میزان آلودگی محیط محله – میزان آلودگی هوا – میزان آلودگی کاربری‌های صنعتی و مزاحم	۶۱	۲–۴–۲۶–۲۷–۳۰– ۳۳–۵۲–۵۴–۵۸–۶۳– ۶۷–۶۹–۷۴–۷۸–۹۰– ۱۰۱–۱۰۳–۱۰۴–۱۱۰
	آموزش‌های عمومی	ابلاغ پیام‌های زیست‌محیطی – آموزش عموم درباره محیط‌زیست	۴	۱۸–۶۳
	پسماند شهری	حشرات و حیوانات موذی – کیفیت جمع‌آوری آب‌های سطحی – کیفیت جمع‌آوری زباله‌های شهری – کیفیت جمع‌آوری فاضلاب – مدیریت دفن پسماند شهری	۴۲	۲–۴–۲۶–۲۷–۳۰– ۳۳–۶۳–۶۷–۶۹–۷۴–

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

				۷۸-۸۹-۹۰-۱۰۱-۱۰۳-۱۰۴-۱۱۰
	سبزینگی شهری	پاکیزگی محله – پوشش گیاهی – کیفیت آب شرب – کیفیت خاک – کیفیت خیابان‌ها و معابر به لحاظ سبزینگی – کیفیت هوا – نزدیکی طبیعت به مردم – وجود چشم‌انداز و منظره طبیعی – ویژگی‌های اقلیمی و جغرافیایی	۴۴	۲-۳-۱۸-۲۲-۳۰-۳۳-۴۸-۵۲-۵۴-۶۷-۶۹-۷۴-۷۶-۸۰-۸۹-۹۰-۱۰۱-۱۰۳-۱۰۹
	مخاطرات طبیعی	ایمنی در برابر مخاطرات محیطی – آسیب به گونه‌های زیستی نایاب – آسیب به مناظر طبیعی و چشم‌اندازها – تغییرات کلی در زیست‌بوم درنتیجه ساخت‌وساز – خطرات بالقوه بلایای طبیعی – صدمه به پوشش گیاهی	۱۰	۱۷-۱۸-۵۲-۵۸-۶۳
	مدیریت محیط‌زیست	بازرسی محیط زیستی منظم – چالش‌های زیست‌محیطی پیش روی مدیران – مدیریت بهینه منابع – میزان بهره‌گیری از فن‌آوری‌های پاک	۹	۱۸-۵۲-۵۸-۶۳-۶۷-۱۰۱-۱۰۹
مدیریتی	بهای خدمات شهری	هزینه اجرای پروژه‌های عمرانی – هزینه تأمین ایمنی و امنیت شهر – هزینه حمل‌ونقل عمومی و توسعه و تجهیز آن – هزینه رفت‌وروب و تنظیف شهر – هزینه طرح‌های توسعه شهری – هزینه فعالیت‌های فرهنگی شهر	۱۰	۲-۴-۶۹-۱۰۳-۱۰۴
	پاسداری از دارایی‌های شهر	حفاظت از اراضی زراعی و فضاهای باز – حفاظت از آثار تاریخی – مرمت ساختمان‌های تاریخی	۶	۱۷-۱۸-۲۷-۳۰
	حکمروایی شهری	ارائه راه‌حل‌های نو و بومی – استقبال شهرداری و شورای شهر از مشارکت مردم و تبادل‌نظر با آنان – بهره‌وری اقتصادی و اجرایی بودن پروژه‌ها – ثبات سیاسی و امنیتی – شفافیت در عملکرد و برابری در قانون – محدودیت و سانسورهای اجتماعی و فرهنگی – مداخله در بافت فرسوده و جلوگیری از گسترش آن – مدیریت متخصص و کارآمد – مطلوبیت تصمیمات شورای شهر و شهرداری برای شهروندان – نظارت و نگرش راهبردی – هماهنگی بین بخشی	۲۷	۳-۴-۱۸-۲۶-۲۷-۵۲-۵۸-۶۳-۷۴-۷۸-۱۰۳-۱۰۴
	نظارت بر خدمات شهری	کنترل وضعیت تأمین انرژی – کنترل وضعیت حمل‌ونقل عمومی – کنترل وضعیت زیباسازی شهری – کنترل وضعیت ساخت‌وسازها – کنترل وضعیت شبکه زیرساخت شهری – کنترل وضعیت فضاهای باز و همگانی – کنترل وضعیت مبلمان و تجهیزات شهری – مدیریت زائدات و ضایعات شهری	۸	۲-۶۳

منبع : نگارندگان (۱۴۰۲)

گام ششم : کنترل کیفیت و اعتبار سنجی داده‌ها

در پژوهش هایی از نوع کیفی منظور از اعتبار سنجی داده ها مفاهیمی همچون دفاع پذیری، باورپذیری، تصدیق پذیری و حتی بازتاب پذیری نتایج در پژوهش انجام شده است. اطمینان پذیری معادل پایایی در پژوهش کمی است و به درجه بازیافت و تکرار پذیری داده ها توسط سایر پژوهشگران اطلاق می شود (نوبهاری و همکاران، ۱۴۰۱). در گام ششم از این پژوهش به منظور کنترل کیفیت و اعتبار سنجی داده‌های مستخرج از مقالات اقدام به مقایسه نظر نویسندگان با دو تن از صاحب‌نظران حوزه پژوهشی نموده و از شاخص کاپای کوهن به‌منظور ارزیابی میزان توافق بین این مقایسه استفاده گردید. مقدار شاخص کاپا عددی است بین ۰ و ۱ که هرچه این مقدار به ۱ نزدیک‌تر باشد بیانگر میزان توافق هم‌نظری بیشتر است. در این پژوهش مقدار شاخص کاپای کوهن ۰/۸۱ می‌باشد و از آنجایی عدد بالاتر از ۰/۶ مورد تأیید و قبول است می‌توان گفت داده‌های استخراج‌شده از اعتبار مناسبی برخوردار است.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

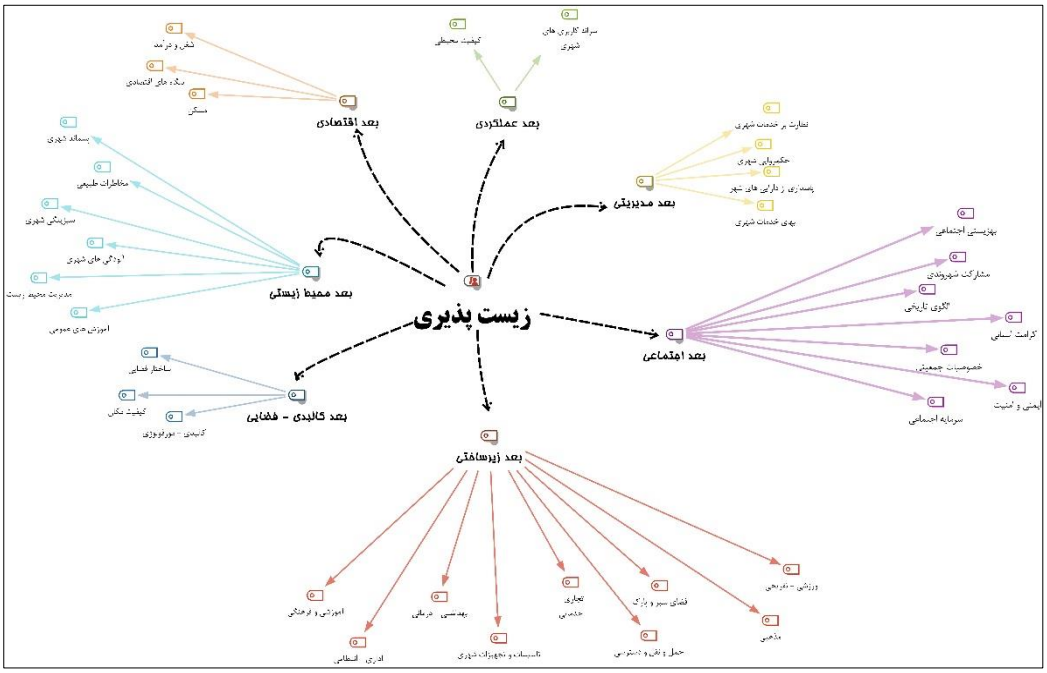
جدول ۳. شاخص توافق میان نویسندگان و صاحب نظران پیرامون کدگذاری

شاخص	مقدار	انحراف از معیار
کاپای توافق شده	۰/۸۱	۰,۰۱۵
تعداد موارد معتبر	۲۰۸	----

منبع : نگارندگان (۱۴۰۲)

گام هفتم : ارائه یافته‌ها

یافته های حاصله از این پژوهش نشان می دهد الگوی طراحی شده زیست پذیری شهری مبتنی بر ۲۰۸ کد بوده که در قالب ۳۴ مفهوم و ۷ مقوله دسته‌بندی‌شده‌اند که در شکل ۸ قابل‌مشاهده است. همچنین باید تایید نمود که در ارتباط با زیست پذیری شهری اغلب پژوهش های صورت پذیرفته در داخل کشور بیشتر تمرکز بر شناسایی مولفه های زیست پذیری داشته و به دنبال رتبه بندی موردهای مطالعاتی بر حسب این شاخصه ها بوده اند که به دلیل اینکه این شاخص ها برگرفته از منابع و موردپژوهی های خارج از کشور بوده که مبتنی بر زمینه پژوهی خود شکل گرفته و متناسب با آن محیط به لحاظ اقلیم، فرهنگ، جامعه، اقتصاد، شهرسازی، زیرساخت و .... شکل گرفته و با زمینه محیطی و موضوعی کشور ما نیز متفاوت می باشد. همچنین باید گفت شاخص و معیارهایی که از مقالات مورد مطالعه استخراج شده به نقش مدیریت در تبیین زیست پذیری به عنوان عاملی مجزا و مستقل اشاره نشده بود که در این پژوهش به این مورد نیز پرداخته شد و مفاهیمی نظیر نظارت بر خدمات شهری، حکمروایی شهری، پاسداری از دارایی های شهر و بهای خدمات شهری در ذیل مقوله ای به نام بعد مدیریتی شناسایی و دسته بندی شدند.

شکل ۸. مقولات و مفاهیم مستخرج از نرم افزار MAXQDA

بعد اجتماعی

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

همان‌طور که در بالاتر گفته شد زیست پذیری به ابعاد ۷ گانه تقسیم‌بندی شد که بعد اجتماعی یکی از ابعاد مؤثر در زیست پذیری شهرها است. این بعد شامل مفاهیمی همچون؛ الگوی تاریخی، ایمنی و امنیت، بهزیستی اجتماعی، خصوصیات جمعیتی، سرمایه اجتماعی، کرامت انسانی و مشارکت شهروندی می‌باشد که شامل مواردی همچون حس تعلق و دل‌بستگی، همبستگی جامعه، امنیت عمومی جامعه، میزان جرم و جنایت و بزهکاری، میزان احترام شهروندان به یکدیگر، تراکم جمعیتی و ... است (گودرزی و همکاران، ۱۴۰۲؛ زیاری و دستیار، ۱۴۰۱؛ شهنوازی و همکاران، ۱۴۰۱؛ صفدری مولان و همکاران، ۱۴۰۰؛ صرافی و همکاران، ۱۳۹۸؛ سالاری مقدم و همکاران، ۱۳۹۸؛ مشکینی و همکاران، ۱۳۹۸ و حیدری و همکاران، ۱۳۹۸). از مجموع مفاهیم استخراج‌شده، مفاهیم بعد اجتماعی ۲۰/۵۹ درصد از مجموع مفاهیم را داشته و فراوانی کدهای این بعد عدد ۲۴۹ می‌باشد که ۲۳/۱۴ درصد از کل کدها است و نشان‌دهنده مهم بودن ابعاد اجتماعی در فرآیند زیست پذیری شهرها می‌باشد.

بعد اقتصادی

با توجه به موارد گفته‌شده در بالا بعد اقتصادی نیز یکی از ابعاد مؤثر در زیست پذیری شهرها می‌باشد. این بعد شامل مفاهیمی نظیر بنگاه‌های اقتصادی، شغل و درآمد و مسکن می‌باشد که شامل مواردی از قبیل فراونی فرصت‌های شغلی، میزان درآمد، مسکن مناسب و مقرون‌به‌صرفه، متراژ و مساحت مسکن، کیفیت تأمین نیاز روزانه و ... می‌باشد (هاشمی و همکاران، ۱۴۰۲؛ مهره کش و صابری، ۱۴۰۱؛ نجاری و مازندرانی، ۱۴۰۱؛ صفری یزد و همکاران، ۱۴۰۱؛ سرایی و یاراحمدی، ۱۴۰۱؛ بخشی و همکاران، ۱۴۰۱؛ پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۹؛ حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۹؛ بندر آباد، ۱۳۹۹ و موسوی نور و همکاران، ۱۳۹۷). از مجموع مفاهیم استخراج‌شده، مفاهیم بعد اقتصادی ۸/۸۲ درصد از مجموع مفاهیم را داشته و فراوانی کدهای این بعد عدد ۱۶۸ می‌باشد که ۱۵/۶۱ درصد از کل کدها است و مبین جایگاه این بعد در فرآیند زیست پذیری شهرها است.

بعد زیرساختی

بعد زیرساختی به معنای هرآن چه که در فرآیند زیست شهروندان دخیل بوده می‌باشد. این بعد دارای مفاهیمی همچون آموزشی و فرهنگی، اداری – انتظامی، حمل‌ونقل و غیره بوده و شامل کدهایی نظیر دسترسی به حمل‌ونقل عمومی، کیفیت کف‌پوش خیابان و پیاده‌روها، کیفیت حمل‌ونقل عمومی، دسترسی به مراکز آموزشی، کیفیت امکانات آموزشی، دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی، دسترسی به فضاهای ورزشی و تفریحی و ... است (زیاری و دستیار، ۱۴۰۱؛ صفری یزد و همکاران، ۱۴۰۱ و شهنوازی و همکاران، ۱۴۰۱؛ ساسان پور و فرخانی، ۱۳۹۹؛ حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۹؛ برزگر و همکاران، ۱۳۹۸؛ سالاری مقدم و همکاران، ۱۳۹۸؛ حیدری و همکاران، ۱۳۹۸؛ صرافی و همکاران، ۱۳۹۸ و زیاری و همکاران، ۱۳۹۷). از مجموع مفاهیم استخراج‌شده، مفاهیم بعد زیرساختی ۲۶/۴۷ درصد از مجموع مفاهیم را داشته و فراوانی کدهای این بعد عدد ۳۱۷ می‌باشد که ۲۹/۴۶ درصد از کل کدها است و به‌وضوح وابستگی زیست پذیری شهرها را به این بعد نمایان می‌سازد.

بعد عملکردی

بعد عملکردی نیز همچون سایر ابعاد ذکرشده‌ی بالا در فرآیند زیست پذیری دخیل می‌باشد. این بعد دارای مفاهیمی همچون سرانه کاربری‌های شهری و کیفیت محیطی بوده و شامل کدهایی نظیر میزان سرانه کاربری‌های شهری، میزان آرامش روانی در محله، سرزندگی محیطی، امنیت فضاهای عمومی، وجود فضاهای شهری جاذب شهروندان و بهره‌مندی از مبلمان مناسب می‌باشد (گودرزی و همکاران، ۱۴۰۲؛ هاشمی و همکاران، ۱۴۰۲؛ شهنوازی و همکاران، ۱۴۰۱؛ علی‌اکبری و همکاران، ۱۳۹۹؛ مشکینی و همکاران، ۱۳۹۸؛ پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۸؛ موسوی نور و همکاران، ۱۳۹۷؛ خزاعی نژاد و همکاران، ۱۳۹۷؛ ساسان پور و همکاران، ۱۳۹۷). از مجموع مفاهیم استخراج‌شده، مفاهیم بعد عملکردی ۵/۸۸ درصد از مجموع مفاهیم را داشته و فراوانی کدهای این بعد عدد ۴۲ بوده که ۳/۹۰ درصد از کل کدها است و میزان اثرگذاری این بعد را در زیست پذیری شهرها بیان می‌کند.

بعد کالبدی – فضایی

بعد کالبدی به‌مثابه سایر مقولات مستخرج این پژوهش در زیست پذیری نقشی اساسی دارد. این بعد دارای مفاهیمی همچون ساختار فضایی، کالبدی – مورفولوژی و کیفیت مکان بوده و شامل کدهایی نظیر جذابیت فضاهای عمومی، سرزندگی فضاهای عمومی، استحکام بنای مسکن، رشد سریع شهری و فرسودگی بافت، کیفیت کالبدی ابنیه، توجه به معماری بنا و همسو بودن با

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

اقلیم، زیبایی و کیفیت بصری ساختمان‌ها و خیابان‌ها، روشنایی و نورپردازی مناسب فضاهای عمومی و ... است (گودرزی و همکاران، ۱۴۰۲؛ سرایی و یاراحمدی، ۱۴۰۱؛ نجاری و مازندرانی، ۱۴۰۱؛ زیاری و دستیار، ۱۴۰۱؛ نیک پور و یاراحمدی، ۱۳۹۹؛ ساسان پور و فرخانی، ۱۳۹۹؛ برزگر و همکاران، ۱۳۹۸؛ سالاری مقدم و همکاران، ۱۳۹۸؛ زیاری و همکاران، ۱۳۹۷ و زیاری و همکاران، ۱۳۹۷). از مجموع مفاهیم استخراج‌شده، مفاهیم بعد کالبدی – فضایی ۸/۸۲ درصد از مجموع مفاهیم را داشته و فراوانی کدهای این بعد عدد ۸۰ است که ۷/۴۳ درصد از کل کدها بوده و میزان اثرگذاری این بعد را در زیست پذیری شهرها بیان می‌کند.

بعد محیط زیستی

علاوه بر موارد یادشده در بالا، بعد محیط زیستی نیز یکی از ابعاد مؤثر در زیست پذیری شهرها است. این بعد شامل مفاهیمی نظیر آلودگی‌های شهری، آموزش‌های عمومی، پسماند شهری، سبزینگی شهری، مخاطرات طبیعی و مدیریت محیط‌زیست بوده که شامل مواردی از قبیل آلودگی صوتی، آلودگی هوا، میزان آلودگی کاربری‌های صنعتی و مزاحم، وجود چشم‌انداز و منظره طبیعی، کیفیت آب شرب، پاکیزگی محله، کیفیت جمع‌آوری زباله‌های شهری، کیفیت جمع‌آوری فاضلاب و ... می‌باشد (گودرزی و همکاران، ۱۴۰۲؛ نجاری و مازندرانی، ۱۴۰۱؛ شهنوازی و همکاران، ۱۴۰۱؛ صفری یزد و همکاران، ۱۴۰۱؛ سرایی و یاراحمدی، ۱۴۰۱؛ بخشی و همکاران، ۱۴۰۱؛ زیاری و دستیار، ۱۴۰۱؛ ساسان پور و فرخانی، ۱۳۹۹؛ مشکینی و همکاران، ۱۳۹۸؛ حیدری و همکاران، ۱۳۹۸؛ صرافی و همکاران، ۱۳۹۸؛ برزگر و همکاران، ۱۳۹۸ و زیاری و همکاران، ۱۳۹۷). از مجموع مفاهیم استخراج‌شده، مفاهیم بعد محیط زیستی ۱۷/۶۵ درصد از مجموع مفاهیم را داشته و فراوانی کدهای این بعد عدد ۱۷۰ بوده که ۱۵/۸۰ درصد از کل کدها است و بیانگر جایگاه مهم این بعد در دستیابی به زیست پذیری در شهرها می‌باشد.

بعد مدیریتی

در آخر باید اذعان داشت بعد مدیریتی به سبب نقش استراتژیک و راهبردی و همچنین نقش کنترل‌گر و خطمشی گذارانه ای که دارد یکی دیگر از مقوله‌های مهم به‌دست‌آمده در این پژوهش بوده که دارای مفاهیمی همچون؛ بهای خدمات شهری، پاسداری از دارایی‌های شهر، حکمروایی شهری و نظارت بر خدمات شهری بوده و دارای کدهایی از قبیل استقبال شهرداری و شورای شهر از مشارکت مردم و تبادل‌نظر با آنان، مدیریت متخصص و کارآمد، شفافیت در عملکرد و برابری در قانون، نظارت و نگرش راهبردی، ثبات سیاسی و امنیتی، هزینه حمل‌ونقل عمومی و توسعه و تجهیز آن و ..... می‌باشد (گودرزی و همکاران، ۱۴۰۲؛ زیاری و دستیار، ۱۴۰۱؛ نجاری و مازندرانی، ۱۴۰۱؛ مهره کش و صابری، ۱۴۰۱؛ صفری یزد و همکاران، ۱۴۰۱؛ شهنوازی و همکاران، ۱۴۰۱؛ بندر آباد، ۱۳۹۹؛ پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۹؛ صرافی و همکاران، ۱۳۹۸؛ سالاری مقدم و همکاران، ۱۳۹۸؛ موسوی نور و همکاران، ۱۳۹۷ و خزاعی نژاد و همکاران، ۱۳۹۷). از مجموع مفاهیم استخراج‌شده، مفاهیم بعد مدیریتی ۱۱/۷۶ درصد از مجموع مفاهیم را داشته و فراوانی کدهای این بعد عدد ۵۰ می‌باشد که ۴/۶۵ درصد از کل کدها است. باید گفت علی‌رغم تعداد کم کدهای این مقوله ولی به سبب نقش مهمی که ایفا می‌نماید و ارتباط مستقیمی که با شرایط زندگی شهروندان دارد بسیار مهم و حائز اهمیت می‌باشد.

نتیجه‌گیری

افزایش تمایل به شهرنشینی، توسعه فضایی و گسترش شهرها بدون شک بر نگرانی‌های جهانی به مقوله پایداری و وضعیت زیستی سکونتگاه‌های انسانی می‌افزاید. همچنین تصور این موضوع که شهرها به دلیل زیرساخت‌های حمل‌ونقل و سایر عوامل جاذب جمعیت که منجر به جذب بی‌شمار مردم و سرمایه‌گذاری آنان می‌شود و در یک وضعیت دائمی تغییرات بی‌سابقه هستند اشتباه نیست. حال باید توجه داشت ادامه روند کنونی می‌توان منجر به کاهش کیفیت‌های زیستی در شهرها بشود که بدین سبب زیست پذیری به‌عنوان یکی از رویکردهای نوین شهرسازی به‌منظور پاسخ به چنین شرایطی مطرح می‌شود. همچنین زیست پذیری به دلیل ماهیت پیچیده و چندبعدی ای که داشته نیازمند یک رویکرد کلی و همه جانبه می باشد. از طرفی دیگر زیست پذیری غالباً در مقیاس شهر مورداستفاده قرارگرفته و وابستگی شدیدی به زمینه و محدوده موردمطالعه داشته و در طول زمان نیز مؤلفه‌های تبیین‌کننده زیست پذیری نیز دستخوش تغییرات بوده و تکمیل گشته است که این سیر تکامل و تکوین صورت پذیرفته در این موضوع فاقد نگاه جامع به موضوع بوده و صرفا به زیست پذیری بر اساس شاخص و معیارهای موجود در ادبیات عام و خاص

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

نظری موضـوع پرداخته است و در هیچ یک از محافل ادبی سخنی از سیر تحول مفهوم زیست پذیری از دید بعد روایتی و خاستگاه نظری موضـوع به میان نیامده اسـت. همچنین باید گفت به منظور سـنجش و ارزیابی دقیق و قابل اندازه گیری زیسـت پذیری به واسـطه چندبعدی و میان رشـته ای بودن موضـوع نیازمند شناخت و آگاهی از این موضوع به لحاظ خاستگاه نظری و سیر تاریخی (رجوع شـود به شـکل ۲ پژوهش) بوده تا بتوانیم ضـمن تعریف درسـت از این رویکرد، بتوانیم با شاخص و معیارهای مناسب آن را مورد سنجش و ارزیابی قرار دهیم. از این رو پژوهش حاضر به جهت شناخت هرچه بهتر و مطلوب‌تر از زیست پذیری و شاخصه‌های آن اقدام به بررسی شاخص و معیارهای مورداستفاده در پژوهش‌های صورت گرفته قبلی در داخل کشور پرداخته تا بتواند شاخص و معیارهای زیسـت پذیری مؤثر در شـهرهای ایران را تحلیل و در دسته‌بندی مناسبی آنان را تبیین نموده و مورد بررسی قرار دهد. با بررسـی در پژوهش های صـورت پذیرفته قبلی مشـخص شـد سنگ بنای پژوهش های قبلی بدون توجه به سیر تاریخی مفهوم و خاستگاه نظری آن، بیشتر بر اساس شاخص و معیارها نهاده شده است. حال یافته های پژوهش حاضر نشان می دهد که شاخص و معیارهای مورد بررسـی در پژوهش های داخلی پس از بررسـی و انجام فرآیند انجام کدگذاری‌های باز و محوری در ۷ دسـته‌ی اجتماعی، اقتصـادی، زیرسـاختی، عملکردی، کالبدی – فضـایی، محیط زیسـتی و مدیریتی طبقه‌بندی گردیدند که دراین‌بین ابعاد زیرسـاختی، اجتماعی و اقتصـادی به دلیل فراوانی کدهای آن در پژوهش‌های موردمطالعه، بیشـترین اهمیت را در فرآیند زیسـت پذیری شهرها دارد.

پیشنهادات

با توجه به موارد خطابه در بالا و همچنین با توجه به هدف پژوهش حاضر پیشنهاد می گردد در پژوهش‌های آتی و پیش روی، محققان و پژوهشگران حوزه زیست پذیری موارد ذیل مورد توجه قرار گیرد:

- ❖ توجه به سیر تاریخی و روایتی گونه موضوع برای درک هرچه بهتر مفهوم زیست پذیری.
- ❖ توجه به خاستگاه نظری موضوع و در نظر گرفتن شرایط زمینه ای برای سنجش امکان و یا عدم امکان کاربست این رویکرد در مورد پژوهی های داخلی کشور.
- ❖ در نظر گرفتن شرایط بومی و ملی کشور ایران و تبیین مولفه های سنجش زیست پذیری نسبت به آنان.

منابع

اسـکوئی ارس، ع، آذر، ع، (۱۴۰۲). فراترکیبی بر تحقیقات انجام‌شـده با موضـوع کیفیت زندگی شـهری در سـکونتگاه های غیررسمی در ایران. دانش شهرسازی، ۷(۳)، ۶۷-۸۹

اوطاری، م، شـمس، م. (۱۴۰۰). ارائه مدل سـاختاری-تفسـیری شـاخص‌های سـلامت‌محوری در راستای تحقق زیست پذیری (موردمطالعه: منطقه یک تهران). آمایش محیط، ۱۴(۵۵)، ۲۱۳-۲۳۴.

بخشی، ا، علیزاده فرد، ا، رسولی، س (۱۴۰۱). سنجش شاخص‌های زیست پذیری در شهرهای ایران (نمونه موردی: شهر بابل). مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای، ۳ (۲(شماره پیاپی۸))، ۲۴-۴۰.

برزگر، ص، حیدری، ت، انبارلو، ع، (۱۳۹۸). تحلیل سـکونتگاههای غیر رسـمی با رویکرد زیسـت پذیری (مورد مطالعه: محلات غیررسمی شهر زنجان). برنامه ریزی منطقه ای، ۹(۳۳)، ۱۳۷-۱۵۲.

بندر آباد، ع، (۱۳۹۹). تحلیل تطبیقی تأثیر شـکل شـهر بر مؤلفه‌های محیطی زیسـت پذیری در مناطق منتخب شـهر تهران. معماری و شهرسازی پایدار، ۸(۱)، ۱۵۱-۱۶۳.

پاداشـــی املشـــی، ع، ایرانی بهبهانی، ه، خاکپور، م، بندر آباد، ع، (۱۴۰۰). بررســـی تحلیلی معماری بومی در راســـتای ارائه شاخص‌های زیست پذیری (محدوده موردمطالعه: شهر املش). نشریه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۶۹۷-۷۱۰.

پوراحمد، ا، حاتمی نژاد، ح، زیاری، ک، علیجانی، س، (۱۳۹۸). نگرشـی جدید بر زیسـت پذیری شـهری، آسایش حرارتی شرط اولیه در ارتقاء زیست پذیری نمونه موردی: منطقه ۲۲ تهران. تحلیل فضایی مخاطرات محیطی، ۶(۲)، ۸۹-۱۱۰.

پوراحمد، ا، دربان آستانه، ع، زنگنه شهرکی، س، پور قربان، ش، (۱۳۹۹). ارزیابی و تحلیل عوامل مؤثر بر زیست پذیری شهری جزیره کیش. پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۸(۱)، ۱-۲۲.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

ثاقبی، م، مافی، ع، وطن‌پرست، م، (۱۴۰۱). ارزیابی و سنجش زیست پذیری شهری و عوامل مؤثر بر آن (موردمطالعه: شهر بجنورد). نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۲(۶۷)، ۳۳۵-۳۵۰.

حاتمی نژاد، ح، حاتمی، ا، احمدی‌نژاد، م، (۱۳۹۹). سنجش ابعاد و شاخص‌های زیست پذیری در شهر نورآباد دلفان. توسعه پایدار محیط جغرافیایی، ۲(۳)، ۶۷-۸۶.

حاتمی نژاد، ح، مدانلوجویباری، م، اخوان حیدری، ک، (۱۳۹۸). تحلیل فضایی زیست پذیری کالبدی کلان‌شهر اهواز. نشریه علمی – پژوهشی برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، ۴(۱)، ۱۱-۲۳.

حکمت نیا، ح، موسوی، م، سبحانی، ن، سلمان زاده، س، (۱۴۰۱). تحلیل و ارزیابی زیست پذیری در بافت‌های فرسوده شهری (موردپژوهش: شاهین‌دژ). مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه های انسانی، ۱۷(۱(شماره پیاپی۵۸))، ۳۳-۴۷.

حیدری، ا، حاتمی نژاد، ح، عزیزی، ف، (۱۳۹۸). اولویت‌بندی مؤلفه‌های زیست‌پذیری شهری از دیدگاه ساکنین کمپ‌های اقامتی جزیره کیش. برنامه ریزی توسعه کالبدی، ۴(۴)، ۶۷-۸۰.

خزاعی نژاد، ف، سلیمانی مهرنجانی، م، زنگانه، ا، (۱۳۹۷). ارزیابی زیست پذیری محله های منطقه ۱۲ شهر تهران. جغرافیا و توسعه فضای شهری، ۵(۱)، ۴۵-۷۰.

دارویی، پ، کشانی همدانی، م، (۱۴۰۱)، بازشناسی نقش قنات بر زیست پذیری سکونتگاه های شهری و روستایی با استفاده از روش فراترکیب. فصلنامه علمی پژوهش‌های مکانی فضایی، ۶(۴(شماره پیاپی ۲۴))، ۷۳-۹۳.

دهقانی، م، حقیقت نائینی، غ، زبردست، ا، (۱۴۰۱). گونه شناسی فضاهای دانش‌بنیان. فصلنامه مطالعات شهری، ۱۱(۴۲)، ۱۰۳-۱۱۷.

رشیدی ابراهیم حصاری، ا، موحد، ع، تولایی، س، موسوی، م، (۱۳۹۵). تحلیل فضایی منطقه کلان‌شهری تبریز با رویکرد زیست پذیری. فصلنامه‌ی علمی – پژوهشی فضای جغرافیایی، ۱۶(۵۴)، ۱۵۵-۱۷۶.

زیاری، ک، دستیار، ف، (۱۴۰۱). تبیین وضعیت زیست پذیری کلان‌شهر تهران در دوران پساکرونا با رویکرد آینده‌پژوهی. آینده‌پژوهی ایران، ۷(۱)، ۲۷-۶۳.

زیاری، ک، پوراحمد، ا، حاتمی نژاد، ح، باستین، ع، (۱۳۹۷). سنجش و ارزیابی اثرات حکمروایی خوب شهری بر زیست پذیری شهرها (مطالعه موردی: شهر بوشهر). پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۹(۳۴)، ۱-۱۸.

زیاری، ک، حیدری، ا، غنی زاده قاسم‌آبادی، ه، اباذری، ن، (۱۳۹۷). ارزیابی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های زیست پذیری در شهر بم. جغرافیای اجتماعی شهری، ۵(۱ (شماره پیاپی ۱۲))، ۱۰۵-۱۲۰.

ساسان پور، ف، فرخانی، م، (۱۳۹۹). بررسی و تحلیل شاخص‌های زیست پذیری (نمونه موردی شهر خرم‌آباد). جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری چشم‌انداز زاگرس، ۱۲(۴۶)، ۷-۳۰.

ساسان پور، ف، علیزاده، س، اعرابی مقدم، ح، (۱۳۹۷). قابلیت سنجی زیست پذیری مناطق شهری ارومیه با مدل RALSPI. تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۸(۴۸)، ۲۴۱-۲۵۸.

ساسان پور، ف، موحد، ع، لطیفی، ا، (۱۳۹۶). تحلیل قابلیت زیست پذیری در کلان‌شهر اهواز. نشریه مطالعات نواحی شهری، ۱(۱۰)، ۲۳-۴۴.

سالاری مقدم، ز، زیاری، ک، حاتمی نژاد، ح، (۱۳۹۸). سنجش و ارزیابی زیست پذیری محلات شهری مطالعه موردی: منطقه ۱۵ کلان‌شهر تهران. شهر پایدار، ۲(۳)، ۴۱-۵۸.

سرایی، م، یاراحمدی، م، (۱۴۰۱). شناسایی زیست پذیری ارزیابی مؤلفه‌های مؤثر بر زیست پذیری در نواحی شهری (مطالعه موردی: شهر اسفراین). جغرافیا و پایداری محیط (پژوهشنامه جغرافیایی)، ۱۲(۴), ۲۳-۳۵.

سهراب زاده، م، رضوانی، ز، (۱۴۰۰). فراترکیب مقالات پژوهشی در مورد عوامل مؤثر بر شکل‌گیری حاشیه‌نشینی و پیامدهای آن در بازه زمانی (۱۳۹۸-۱۳۸۸). مطالعات جامعه‌شناختی شهری، ۱۱(۳۹)، ۱-۲۸.

شرفی، ع، نوروزی، ع، اسمعیلی گیوی، م، حیدری دهوئی، ج، (۱۳۹۹). ارائه مدل مفهومی مدیریت دانش اجتماعی با استفاده از روش فراترکیب. مدیریت راهبردی دانش سازمانی، ۳(۹)، ۵۱-۹۶.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

شفیعی، ا، باختر، س، عزمی, آ، (۱۴۰۲). تحلیل و ارزیابی وضعیت زیست پذیری روستاهای هدف گردشگری (موردمطالعه: ناحیه اردبیل). پژوهش های روستایی, ۱۴(۳)، ۴۹۸-۵۱۹.

شهنوازی، ی، انوری، م، کریمیان بستانی، م، (۱۴۰۱). تحلیل و تبیین الگوی همبستگی بین ابعاد و شاخص‌های زیست پذیری در شهر زاهدان. آمایش محیط، ۱۵(۵۶)، ۶۷-۸۶.

صرافی، م، رضویان، م، طالیبان، م، اکبری، م، (۱۳۹۸). سنجش و ارزیابی وضعیت مؤلفه‌های زیست پذیری خیابان از دیدگاه شهروندان (مطالعه موردی: خیابان ولیعصر تهران). نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی (جغرافیای انسانی)، ۱۱(۳), ۴۱۵-۴۳۰.

صفار سبزوار، ف، دانشور، م، حنایی، ت، سیدالحسینی، س، (۱۳۹۸). شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های مفهوم خودسازمان‌دهی شهری با استفاده از روش فراترکیب. دانش شهرسازی، ۳(۴)، ۵۳-۷۱.

صفدری مولان، ا، زیاری، ک، پوراحمد، ا، حاتمی نژاد، ح، (۱۴۰۰). ارائه الگوی بهینه برای مسکن و وسیله حمل‌ونقل مناسب سفرهای درون‌شهری برای افزایش زیست پذیری شهری با استفاده از مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره فازی (نمونه موردی شهر تهران). جغرافیا و روابط انسانی، ۴(۳)، ۶۵-۷۹.

صفری یزد، م، زیاری، ی، زیویار، پ، اردوان، ب، (۱۴۰۱). تدوین چارچوب مفهومی معیارهای زیست پذیری در بافت تاریخی(مطالعه موردی: منطقه ۱۲شهر تهران). جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۲(۴ (پیاپی ۴۸))، ۵۶۱-۵۷۷.

عابدی جعفری، ع، امیری، م، (۱۳۹۸). فرا ترکیب، روشی برای سنتز مطالعات کیفی. فصلنامه علمی – پژوهشی روش‌شناسی علوم انسانی، ۲۵(۹۹)، ۷۳-۸۷.

عباسپور بائیگی، ا، رضوانی، ع، فرکیش، ه، سیدالحسینی، س، (۱۴۰۱). تبیین مؤلفه‌ها و شاخص‌های معماری ایرانی–اسلامی با رویکرد فراترکیب و بهره‌گیری از تکنیک آنتروپی شانون. مطالعات هنر اسلامی، ۱۹(۴۷)، ۳۵۱-۳۸۱.

علی‌اکبری، ا، مرصوصی، ن، اکبری، م، (۱۳۹۹). آسیب‌شناسی فرا روش پژوهش‌های زیست پذیری در مقیاس کلان‌شهرهای ایران. جغرافیا و آمایش شهری – منطقه‌ای، ۱۰(۳۵)، ۸۵-۱۰۶.

گودرزی، م، محمدی ده چشمه، م، برزگر، ع، (۱۴۰۲). بررسی عوامل مؤثر بر پراکنده رویی شهر و تأثیر آن بر زیست پذیری در کلان‌شهر اهواز. جغرافیا و آمایش شهری – منطقه‌ای، ۱۳(۴۶)، ۱۵۳-۱۷۶.

مشکینی، ا، ملکی، ر، معمری، ا، (۱۳۹۸). واکاوی زیست پذیری شهری با استفاده از مدل ELECTRE (موردمطالعه: نواحی شهر گرگان). جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۱۷(۱)، ۲۲۳-۲۴۸.

معینی، س، ابراهیم پور، ب، (۱۳۹۹). فراترکیب مقاله‌های فارسی‌زبان علمی–پژوهشی با موضوع "پیاده" مروری بر سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۸۰. فصلنامه مطالعات شهری، ۹(۳۵)، ۱۰۱-۱۱۶.

موسوی نور، س، وارثی، ح، محمدی، ج، (۱۳۹۷). کاربرد مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره در سنجش زیست پذیری مناطق کلان‌شهر تهران. جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۱۶(۲ (شماره پیاپی ۳۱))، ۲۴۳-۲۶۹.

مهدنژاد، ح، (۱۴۰۲). الگوی نظری تحقق‌پذیری شهر ۱۵ دقیقه‌ای در برنامه‌ریزی شهری با استفاده از روش فراترکیب. توسعه پایدار شهری، ۴(۱۱)، ۸۹-۱۱۱.

مهره کش، ر، صابری، ح، (۱۴۰۱). شناسایی شاخص‌های مؤثر در زیست پذیری مناطق شهری (مطالعه موردی مناطق ۱، ۵ و ۸ شهرداری اصفهان). جغرافیا و توسعه فضای شهری، ۹(۲)، ۱-۱۶.

میرزا حسین، س، احمدی، م، ذاکر حقیقی، ک. (۱۴۰۱). بررسی چگونگی ساختار و عوامل مؤثر بر زیست پذیری فضاهای شهری بر مبنای حس تعلق مکانی بین شهروندان تهرانی. فصلنامه علمی - پژوهشی آمایش محیط، ۱۵(۵۶)، ۲۷-۴۶.

نجاری، ا، مازندرانی، ع، (۱۴۰۱). شناسایی اصول و معیارهای شهر زیست پذیر و سنجش زیست پذیری در منطقه ۵شهر تهران. مطالعات جغرافیا، عمران و مدیریت شهری، ۸(۱)، ۱۳۹-۱۶۲.

نوبهاری، س، بافنده زنده، ع، نیکی اسفهلان، ح، محمودزاده، م. (۱۴۰۱). بررسی فراترکیب خرید آنی در صنعت خرده فروشی ایران با تمرکز بر استخراج مدل. ماهنامه جامعه شناسی سیاسی ایران, ۵(۱۲)، ۲۴۲۱-۲۴۳۵.

نیک پور، ع، یاراحمدی، م، (۱۳۹۹). شناسایی عوامل مؤثر بر زیست پذیری در شهر نورآباد ممسنی. مطالعات ساختار و کارکرد شهری، ۷(۲۳)، ۷-۲۷.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

نیکدل، ن، شهماری اردجانی، ر، حسنی مهر، ص، اصغری، ح، (۱۴۰۱). تحلیل زیست پذیری اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی شهرستان صومعه‌سرا. مهندسی جغرافیایی سرزمین، ۶(۲)، ۲۶۱-۲۷۶.

هاشمی، ب، ساسان پور، ف، موحد، ع، فصیحی، ح، (۱۴۰۲). تحلیل تأثیر سازمان فضایی بر زیست پذیری هسته‌های حیاتی کلان‌شهر کرج. تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۲۳(۷۱)، ۱-۲۰.

هرندی، م، رفیعیان، م، صابری، ح، شبانی، ا، (۱۴۰۰). تدوین مدل نظری شهر دوستدار سالمند با استفاده از الگوی فراترکیب. فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۱۱(۴۴)، ۱۲۹-۱۴۴.

Adam, M., Ghafar, N. A., Ahmed, A., & Nila, K. (2017). A Systematic Review on City Liveability Global Research in the Built Environment: Publication and Citation Matrix. Journal of Design and Built Environment, 62-72. doi:https://doi.org/10.22452/jdbe.sp2017no1.6

Akanmu, A. A., Gbadamosi, T. K., & Omole, F. K. (2022). The Nexus between city livability and transportation in Lagos Metropolis, Nigeria. Logistics, supply chain, sustainability and global challenges, 13(1), 1-18. doi:10.2478/jlst-2023-0001

Akbari, N., Moayedfar, R., & Khondabi, F. M. (2018). Analyzing Livability in the Distressed Areas of Isfahan City with an Emphasis on City Development Strategy. Urban Economics and Management, 37-54.

Ali, A. S., & Baper, S. Y. (2023). Assessment of Livability in Commercial Streets Via Placemaking. Sustainability.

Almashhour, R., & Samara, F. (2022). Evaluating Livability Perceptions: Indicators to Evaluate Livability of a University Campus. Sustainability.

Appleyard, B., Riggs, W., & Stanton, J. (2023). Designing Transportation And Land Use Coordination: Frameworks For Measuring, Understanding, And Realizing Sustainability, Livability, And Equity. Local Environment, 1-16. doi:doi.org/10.1080/13549839.2022.2162026

Baig, F., Rana, I. A., & Talpur, M. H. (2019). Determining Factors Influencing Residents Satisfaction Regarding Urban Livability in Pakistan. International Journal of Community Well-Being. doi:https://doi.org/10.1007/s42413-019-00026-w

Boeing, G., Church, D., Hubbard, H., Mickens, J., & Rudis, L. (2014). LEED-ND and Livability Revisited. Berkeley Planning Journal, 27, 31-55.

Dimmick, A., Walter, R., Collins, H., & Ware, J. (2024). Monon neighborhood livability study. Local Development & Society, 12, 1-33.

Doost Mohammadian , H., & Rezaie, F. (2019). Sustainable Innovative Project Management: Response to Improve Livability and Quality of Life:Case Studies: Iran and Germany. inventions, 4(59), 1-19.

Dsouza, N., Carroll-Scott, A., Bilal, U., Headen, I. E., Reis, R., & Martinez-Donate, A. P. (2023). Investigating the measurement properties of livability: a scoping review. Cities & Health. doi:https://doi.org/10.1080/23748834.2023.2202894

Einifar, A., Madani, R., Judd, B., & Jalili, M. (2019). The physical factors affecting the social livability of gated communities: a case study of gated communities in Tehran. International Journal of Architectural Engineering & Urban Planning, 29(2), 127-139. doi:10.22068/ijaup.29.2.127

Elsawy, A. A., Ayad, H. M., & Saadallah, D. (2019). Assessing livability of residential streets – Case study: El-Attarin, Alexandria, Egypt. Alexandria Engineering Journal, 58, 745-755.

Elshatar, A., Abusaada, H., Tarek, M., & Afifi, S. (2022). Designing the Socio-Spatial Context Urban Infill, Liveability, and Conviviality. Built Environment .

Federman, Y. (2018). Neighbourhood Liveability and Active modes of transport The city of Amsterdam. Nijmegen: Radboud University Nijmegen.

Giap, T. K., Thye, W. W., & Aw, G. (2014). A new approach to measuring the liveability of cities: the Global Liveable Cities Index. World Review of Science, Technology and Sustainable Development, 11(2), 176-196. doi:https://doi.org/10.1504/WRSTSD.2014.065677

Gieling, J. A. (2018). A place for life or a place to live Rethinking village attachment, volunteering and liveability in Dutch rural areas. Groningen: University of Groningen.

Greenbaum, S. C. (2020). Who can afford a 'livable' place? The part of living global rankings leave out. International Journal Of Urban Sustainable Development. doi:https://doi.org/10.1080/19463138.2020.1812076

Hegazy, I. R. (2020). The quality of life between theory and implementation in Egypt: The case of Al-Rehab City, Egypt. Ain Shams Engineering Journal. doi:https://doi.org/10.1016/j.asej.2020.09.010

Kaal, H. (2011). A conceptual history of livability Dutch scientists, politicians, policy makers. City, 533-547.

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

Kashef, M. (2016). Urban livability across disciplinary and professional boundaries. Frontiers of Architectural Research, 5(2), 239-253. doi:https://doi.org/10.1016/j.foar.2016.03.003

Keceli , A. (2012). Effects Of Rapid Urbanization On Livability In Turkish Cities: A Case Study Of Denizli. Oklahoma: University Of Oklahoma.

Khorasani, M., & Zarghamfard, M. (2017). Analyzing the Impacts of Spatial Factors on Livability of Peri-Urban Villages. Social Indicators Research, 693-717. doi:10.1007/s11205-016-1546-4

Kutty, A. A., Wakjira, T. G., Kucukvar, M., Abdella, G. M., & Onat, N. C. (2022). Urban resilience and livability performance of European smart cities: A novel machine learning approach. Journal of Cleaner Production.

Lee, K.-Y. (2021). Factors Influencing Urban Livability in Seoul, Korea: Urban Environmental Satisfaction and Neighborhood Relations. (S. Kabisch, Ed.) social sciences, 10(4), 1-14. doi:doi.org/10.3390/socsci10040138

Li, C. (2013). Liveability of high-rise housing estates - Case studies in the inner city of Tianjin, China. Cardiff: Cardiff University.

Long, Y., Wu, Y., Huang, L., Aleksejeva, J., Iossifova, D., Dong, N., & Gasparatos, A. (2024). Assessing urban livability in Shanghai through an open source data-driven approach. urban sustainability, 4(7), 1-14.

Lowe, M., Whitzman, C., Badland, H., Davern, M., Aye, L., Hes, D., . . . Giles-Corti, B. (2015). Planning Healthy, Liveable and Sustainable Cities: How Can Indicators Inform Policy? Urban Policy and Research, 33(2), 131-144.

Mahanta, A., & Borgohain, P. (2022). Urban livability and contextual uncertainties: An assessment of livability through the lens of urban dwellers in Guwahati, India. Journal of Infrastructure, Policy and Development, 6(1), 1-25. doi:10.24294/jipd.v6i1.1395

Mahmoudi, M., Ahmad, F., & Abbasi, B. (2015). Livable streets: The effects of physical problems on the quality and livability of Kuala Lumpur streets. Cities, 43, 104-114.

Martínez-Bravo, M. d., Martínez-del-Río, J., & Raquel Antolín-Lopez, R. (2019). Trade-offs among urban sustainability, pollution and livability in European cities. Journal of Cleaner Production, 224, 651-660.

Mateos, A. G., & Kulasingam, T. (2017). Conceptualization Of Liveability Using Rambøll As A Case. Copenhagen: Aalborg University Copenhagen.

Mushtaha, E., Alsyouf , I., Al Labadi, L., Hamad, R., Khatib, N., & Al Mutawa, M. (2020). Application of AHP and a mathematical index to estimate livability in tourist districts: The case of Al Qasba in Sharjah. Frontiers of Architectural Research. doi:https://doi.org/10.1016/j.foar.2020.04.001

Pacione, M. (2003). Urban environmental quality and human wellbeing—A social geographical perspective. Landscape and Urban Planning, 19-30. doi:10.1016/S0169-2046(02)00234-7

Pan , L., Zhang, L., Qin, S., Yan, H., Peng, R., & Li, F. (2021). Study on an Artificial Society of Urban Safety Livability Change. International Journal of Geo-Information, 10(70). doi:https://doi.org/10.3390/ijgi10020070

Parker, J., & Simpson, G. D. (2018). Public Green Infrastructure Contributes to City Livability: A Systematic Quantitative Review. Land, 7(4), 1-26. doi:https://doi.org/10.3390/land7040161

Paul, A., & Sen, J. (2018). Livability assessment within a metropolis based on the impact of integrated urban geographic factors (IUGFs) on clustering urban centers of Kolkata. Cities, 74, 142-150. doi:https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.11.015

Polloni, S. (2019). Traffic calming and neighborhood livability: Evidence from housing prices in Portland. Regional Science and Urban Economics, 74, 18-37. doi:doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2018.11.004

Rakonjac, I., Zori´c, A., Rakonjac, I., Miloševi´c, J., Mari´c, J., & Furundži´c , D. (2022). Increasing the Livability of Open Public Spaces during Nighttime: The Importance of Lighting in Waterfront Areas. sustainability, 14, 1-25. doi:10.3390/su14106058

Ruggeri, D., Harvey, C., & Bosselmann, P. (2018). Perceiving the Livable City. Journal of the American Planning Association, 84, 250-262. doi:10.1080/01944363.2018.1524717

Ruth, M., & Franklin, R. S. (2014). Livability for all? Conceptual limits and practical implications. Applied Geography, 49, 18-23. doi:http://dx.doi.org/10.1016/j.apgeog.2013.09.018

Sanguinetti, T. (2017). Reaching Livability: Designing Accessible Cities For All. Newfoundland: Memorial University Of Newfoundland.

Satu, S. A., & Chiu, R. L. (2017). Livability In Dense Residential Neighbourhoods Of Dhaka. Housing Studies. doi:https://doi.org/10.1080/02673037.2017.1364711

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]

Sepe, M. (2017). Placemaking, livability and public spaces. Achieving sustainability through happy places. The Journal of Public Space, 2(4), 63-76. doi:10.5204/jps.v2i4.141

Shabanzadeh Namini , R., Loda, M., & Meshkini, A. (2020). SWOT Analysis And Developing Strategies For The Realisation Of Urban Livability In Tehran. INTERNATIONAL JOURNAL OF URBAN SUSTAINABLE DEVELOPMENT. doi:https://doi.org/10.1080/19463138.2020.1827412

Sofeska, E. (2017). Understanding the livability in a city through smart solutions and urban planning toward developing sustainable livable future of the city of Skopje. Procedia Environmental Sciences, 37, 442-453.

Stanislav, A., & Chin, J. T. (2019). Evaluating livability and perceived values of sustainable neighborhood design: New Urbanism and original urban suburbs. Sustainable Cities and Society.

Szibbo, N. A. (2015). Livability and LEED-ND: The Challenges and Successes of Sustainable Neighborhood Rating Systems. Berkeley: University of California, Berkeley.

Tapsuwan, S., Mathot, C., Walker, L., & Barnett, G. (2018). Preferences for sustainable, liveable and resilient neighbourhoods and homes: A case of Canberra, Australia. Sustainable Cities and Society, 37, 133-145. doi:https://doi.org/10.1016/j.scs.2017.10.034

Teo, S. (2014). Political tool or quality experience? Urban livability and the Singaporean state’s global city aspirations. Urban Geography, 916-937.

Vavrova, M., & Chang, C. M. (2019). Incorporating Livability into Transportation Asset Management Practices through Bikeway Quality Networks. Environment, Planning, and Climate Change, 2673(4), 407-414. doi:10.1177/0361198119840610

Wey, W.-M., & Huang, J.-Y. (2018). Urban sustainable transportation planning strategies for livable City's quality of life. Habitat International, 82, 9-27. doi:10.1016/j.habitatint.2018.10.002

Zhan, D., Kwan, M.-P., Zhang, W., Fan, J., Yu, J., & Dang, Y. (2018). Assessment and determinants of satisfaction with urban livability in China. Cities. doi:https://doi.org/10.1016/j.cities.2018.02.025

Zhu, L., Guo, Y., Zhang, C., Meng, J., Ju, L., Zhang, Y., & Tang, W. (2020). Assessing Community-Level Livability Using Combined Remote Sensing and Internet-Based Big Geospatial Data. remote sensing, 12. doi:10.3390/rs12244026

[Downloaded from jvfc.ir on 2026-11-18]